БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТЛАРИ, ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

11-йил чиқиши

№ 132 (2680).

7 июль

СЕШАНБА

1964 йил.

БАҲОСИ 2 ТИЙИН.

ШОНЛИ ЮБИЛЕЙГА МЕҲНАТ ЗАФАРЛАРИ

ПЛАН 200 ПРОЦЕНТ БЎЛАДИ

Калинин ишлаб чиқариш бошқармасидаги «Москва» совхозининг ғаллакорлари ғалладан юқори ҳосил кўтармоқдалар. Куни кеча улар давлатга дон сотиш йиллик планини муваффақият билан адо этганликлари ҳақида ғалаба рапорти беришди. Она-Ватан омборларига 280 тонна дон жўнатилди.

Ғаллакорлар ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, давлатга яна 200 тоннадан ортиқ ғалла сотиб, йиллик планни қарийб 200 процентга етказиш юзасидан зиммаларига юксак мажбурият олдилар.

ЧОРВАДОРЛАР ТУҲФАСИ

Юқори Чирчиқ бошқармасидаги 13-«Бўстонлиқ» совхозининг чорвадорлари давлатга сут сотиш ярим йиллик планини муддатидан 10 кун олдин бажардилар. Тайёрлов пунктларига 301 тонна ўрнига 335 тонна серқаймоқ сут топширилди.

Совхозда чўчқа боласи олиш йиллик плани ҳам ошириб бажарилди. 672 ўрнига 734 бош чўчқа боласи олинди. Совхоз чорвадорлари давлатга 200 минг дона тухум сотиб, йиллик планни бажаришди. Моҳир товуқбоқар Убайдулла Зиёвиддинов пландан ташқари яна 80 минг дона тухум топшириш мажбуриятини олди.

М. ИСМОИЛОВ.

БЕКОБОДЛИКЛАР МАРРАГА ЕТДИ

Бекобод ғаллакорлари республикамиз ва Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллик тўйи шарафига социалистик мусобақани авж олдириб, куни кеча ғалла тайёрлаш планини ортиғи билан адо этдилар. Улар пландаги 1130 тонна ўрнига, 1287,5 тонна дон топширдилар.

Шу кунларда бошқармада «олтин бошоқ»ларни нобуд қилмай йиғиб териб олиш ишлари жадаллик билан бормоқда. Ғаллакорлар июль ойининг охиригача яна 2400 тоннадан ортиқ дон топшириш мажбуриятини олдилар.

М. УСМОНОВ.

ЭСКИЛИК САРҚИТЛАРИГА ЎТ ОЧАЙЛИК

Она-Ватанимизда коммунизм моддий-техника базасини яратиш, коммунистик ижтимоий муносабатларни шакллантириш ва янги кишини тарбиялашдан иборат жаҳоншумул тарихий вазифалар амалий суратда ҳал этилмоқда. Бири-бири билан маҳкам боғланган бу уч вазифани бажариш учун курашда партия ва халқимиз кейинги ўн йилликда жуда катта ғалабаларга эришди.

Янги кишини тарбиялаш билан боғлиқ бўлган турмуш маданиятини юксалтириш, эскилик сарқитларига қарши кураш, турмушда коммунистик муносабатларни қарор топтириш соҳаларида республикамизда, жумладан Тошкент областида ҳам жиддий муваффақиятлар қўлга киритилди. Китоб, газета, радио ва телевидение кишиларимиз ғоят кўпчилигининг турмушига сингиб кетди. Фикр доираси кенг, юксак ғояли, ҳаётбахш совет ватанпарварлиги, коллективчилик, ўртоқлик, ижтимоий бурчга садоқат, ўтмиш сарқитлари — эски урф-одатларга муросасизлик каби олижаноб туйғуларга эга бўлган янги кишилар ўсиб етишди

Жозибадор совет воқелигимиз. коммунистик қурилиш авж олдирилганлиги мамлакатимиздаги барча халқларнинг маданиятини ва традицияларини янги, коммунистик мазмун билан бойитмоқда. Коммунистик муносабатлар турмушимизга кун сайин сингиб бораётганлиги туфайли маиший ва оилавий ҳаётда байрамларни, тўйларни, гражданлик маросимларини ўтказишда янги традициялар, коммунистик маросимлар қарор топмоқда.

Мамлакатимизда ҳар йили кенг нишонланадиган Металлурглар куни, Шахтёрлар куни, Бинокорлар куни, Космонавтика куни, Пахта байрами, Ўроқ ва Болға байрами ва бошқа замонавий байрамлар коммунизм асрида туғилган янгича традицион тантаналардир. Бутун мамлакатда бўлганидек, бу байрамлар областимизда ҳам меҳнаткаш инсон ақл-заковати ва социалистик тузумимиз афзалликларининг, халқлар дўстлиги қудрати ва партиямиз донишмандлигининг ажойиб намойишига айланиб кетади. Мамлакат миқёсида ўтказиладиган бундай байрамларга хос бўлган кўтаринкилик, юксак маданийлик, замона, тараққиётимиз руҳига монанд ажиб тантанавор ҳолат, дўстлик ва коллективизмнинг жозиба кучи оилаларда ўтказиладиган тўйлар, ҳар хил маросимларда ҳам борган сари яққолроқ сезилмоқда. Бу оилавий тўйлар ва маросимларни хира қилиб келган эски урф-одат ва бидъат-хурофотларни ҳаётимиздан бутунлай ситиб чиқариш вақти етганлигини кўрсатувчи далилдир.

Пойтахтнинг Киров районидаги Карл Маркс номли маҳалла меҳнаткашлари замонамизга монанд янгича тўйлар, маросимлар ўтказишда яхши ташаббус бошладилар. Тўй ва маросимларга тайёргарлик кўриш ва ўтказишга маҳалла комитети бош-қош бўлиб туради, ҳар қандай эски диний расм-русмларга қатъий ўт очилган. Маҳаллада тўй ва бошқа маросимларда нонвой, ошпаз ва самоварчилар жамоатчилик асосида хизмат қиладилар. Бу ташаббусни кенг ёйишга Киров район партия комитети жиддий аҳамият бермаган бўлса ҳам, у шаҳардаги Чилонзор ва Октябрь районларида кенг қулоч ёйди. Бу районларнинг партия комитетлари, кенг жамоатчилигининг ташкилотчилиги самарали натижаларни берди. Ҳозир «Янги шаҳар», «Озод», «Илғор», «Октябрь 40 йиллиги» (Октябрь райони); Охунбобоев, Куйбишев, Навоий, Тельман, 2-«бешйиллик» (Чилонзор райони) каби маҳаллаларда янгича комсомол тўйлари ўтказиш одат тусига кириб қолган.

Лекин Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIII Пленуми қарорида кўрсатиб ўтилганидек, областда янги совет маросимлари, халқ байрамларини яратиш, уларни эски, ўз умрини яшаб бўлган урф-одатлар, традициялар ўрнига пропаганда қилиш ва халқ турмушига жорий қилиш юзасидан тегишли иш олиб борилмаётир. Шунинг натижасида, социал-иқтисодий ва маданий жиҳатдан жуда катта ўзгаришлар юз берганига қарамай, мовлуд ўқитиш, рўза тутиш, паранжи ёпиниш, қурбон ҳайит, ҳатна ўтказиш, тўйларда ортиқча сарф-харажатлар ва исрофгарчиликлар (қалин бериш, чопон кийгизиш, тоғора-сават кўтариб юриш) каби қолоқ маросимлар ва реакцион традициялар ҳалигача ҳаётимизга доғ ташлаб турибди. Эскиликнинг ана шу расм-русмлари инсон саломатлигига зиён етказади, ҳатто оиланинг тинчлигига ва ижтимоий меҳнат самарасига ҳам салбий таъсир кўрсатади.

Юқорида номлари келтирилган маҳаллаларда ўтказилган суҳбатлар шуни кўрсатдики, тўй ва бошқа гражданлик маросимларидаги эски расм-русмлар аллақачоноқ халқнинг жонига теккан Лекин баъзи кишилар эскилик ботқоғига ботиб қолган шахслар, таъмагир дин пешволарининг таъсиридан ҳали ҳам қутилган ва эски расм-русмларни кескин тарк этганларича йўқ. Шунинг учун эски урф-одатларга кўпчилик бўлиб, бутун маҳалла бўйича, бутун район бўйича дадил ва кескин кураш олиб бориш ғоят муҳим масаладир.

Шуни унутмаслик керакки, тўй ва бошқа оилавий тантаналар эрмак, вақтни ўтказиш, меҳмондўстликкина эмас, у меҳнаткашларни тарбиялашга, кишиларнинг бўш вақтига завқли мазмун бахш этишга, шахсий ҳаётни коммунистик муносабатлар билан безашга хизмат қилиши керак. Шу боисдан бундай маросимларга фақат бир оиланинг тантанаси деб қараш мутлақо хатодир. Қишлоқ, район ва шаҳарларимиз, қолаверса бутун эл-юрт ана шу оилалардан иборатку. Демак, коммунизм ёғдусидан мунаввар уй-рўзғоримиз — ҳаётимиздан эскилик сарқитларини батамом ситиб чиқариш ҳар бир совет кишисининг виждон бурчидир. Кишиларимизнинг ишига, юриш-туришига йўл-йўриқ кўрсатиб, раҳбарлик қиладиган жамоат ташкилотлари ва маъмурий идоралар оилавий тантаналар, тўйлар ва гражданлик маросимларига ҳам бош-қош бўлишлари зарур. Эндиликда ҳамма ерда — шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам ҳар қандай оилавий тантаналар ва маросимларни ҳаётимиздек гўзал ва мазмунлик ўтказиш вақти етди.

Байрам ва маросимлар кишиларни коммунистик руҳда тарбиялаш, диний хурофотлар ва эски расм-русмларга барҳам беришнинг муҳим омили эканлигини партия, совет, комсомол, ва касаба союз ташкилотлари ҳамда бутун жамоатчилик доимо диққат марказида тутиши керак. Бунда меҳнат ва ҳосил байрамларини ўтказиш; фарзандларга ном берилишини, пионер сафига киришни ва балоғатга етиш кунларини жамоат ташкилотларининг иштироки билан нишонлаш, меҳнат ветеранларини самимият билан пенсияга узатиб қўйиш каби тадбирлар жуда катта тарбиявий роль ўйнайди. Областнинг шаҳар, район ва посёлкаларида бахт саройлари ташкил этиш, тантанали воқеаларни нишонлашда маданият уйлари, клуб ва парклардан яхши фойдаланиш, қабристонларни обод қилиш, ЗАГС ходимлари тўғрисида ғамхўрлик қилиш, ҳар бир маросим учун ритуаллар ишлаб чиқиш, бунда музика ва қўшиқлардан фойдаланиш, табрик конвертлари ва откриткалар тайёрлаш чораларини кўриш лозим.

Партия ташкилотлари турмуш маданиятини ошириш ва ўтмишнинг кишилар онгидаги сарқитларини йўқотиш масалаларини экономика ва маданиятни ривожлантиришнинг энг муҳим масалалари билан бир даражага қўйганларидагина замона даъвати бўлган бу вазифалар муваффақиятли ҳал қилинади.

Реакцион традицияларни тезроқ тугатиш учун изчил курашайлик, янги фикр ва ҳис-туйғулар, янги эътиқод ва қарашлар, янги ахлоқ ва одатлар эгаси бўлган янги инсонни — коммунизм кишисини тарбиялайлик!

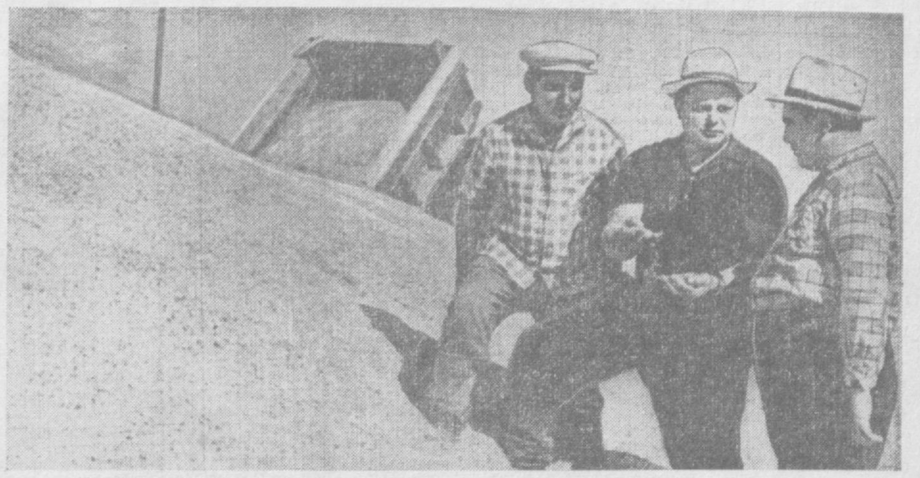

Ўрта Чирчиқдаги «Тошкент» наслчилик совхозининг «Ғаллақудуқ» қабул қилиш пунктида ғалла хирмони кун сайин қад кўтармоқда. Бу ерга ғалла ташиб келтираётган машиналарнинг кети узилмайди. Юқоридаги суратда: (чапдан) совхозининг 3-бўлими бошқарувчиси Ж. Нурчаев, совхоз директори П. П. Русаков ва ишлаб чиқариш бошқармасининг ташкилотчи-инспектори Ш. Жамаров ўртоқлар ғалла хирмонида. Пастдаги суратда эса сиз дон ҳосилининг тозаланиш пайтини кўриб турибсиз.

А. Абалян фотолари.

150 ЦЕНТНЕР УЧУН

Ишнинг кўзини билиб ҳаракат қилган киши чарчаш нималигини билмайди. Оққўрғон бошқармасидаги Ленин номли колхозининг бригада бошлиғи Хан Афанасий ҳам ана шундай тадбиркор одам.

— Қаловини билсанг қор ҳам ёнади,—дейди Хан Афанасий кўм-кўк денгиздек чайқалиб турган канопзорга тикилиб. Экинни вақтида ўғитлаб, сув қуйиб культивация қилсангиз ҳосил кўпаяверади.

Дарҳақиқат, Хан Афанасий бригадасида бўлган киши гуркираб ўсаётган каноплар кўриб қувонади. Улар барча ишларни бир-бирига боғлаб олиб борадилар. Шу кунларда бригададаги 103 гектар майдондаги каноплар уч марта сифатли ишлов берилиб, икки марта қондириб суғорилди.

Республикамиз ва Ўзбекистон ССР Коммунистик партиясининг шонли 40 йиллик тўйи шарафига социалистик мусобақани авж олдириб юборган Хан Афанасий бригадаси аъзолари бир жон, бир тан бўлиб фидокорона меҳнат қилмоқдалар. 103 гектар ернинг ҳар гектаридан камида 150 центнердан каноп пояси олиш учун курашмоқдалар.

Қ. ПЕРШЕЕВ.

САҲОВАТЛИ КИШИЛАР

ЧИНОЗ. Пахта билан бирга мўл-кўл ғалла етиштириш учун фидокорона меҳнат қилаётган Энгельс номли колхозининг Чухон Утаганов бошлиқ бригада аъзолари етиштирилган ҳосилни уюшқоқлик билан йиғиб-териб олиш, ҳамда уни нес-нобуд қилмай давлат хирмонига топшириш учун курашмоқдалар. Комбайнчи Зоҳир Юсупов ўзининг «пўлат оти» билан «олтин бошоқ» ичида елкандек сузиб юрибди. Унинг фикри-зикри етиштирган ҳосилни қисқа вақт ичида йиғиб-териб олиб хирмонга топширишдир. Бригаданинг азамат ғаллакорлари 300 гектар суғориладиган ернинг 280 гектаридаги буғдойдан 30 центнердан ва 20 гектар ердаги арпадан 25 центнердан дон олиб, республикамиз ва Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллик тўйига муносиб совға тайёрлаш учун курашмоқдалар.

Шунингдек, колхозининг Холмат Қўзибоев бошлиқ тюпкочи бригадаси аъзолари ҳам пахтадан мўл ҳосил етиштириш учун астойдил ҳаракат қилмоқдалар.

Ш. ҚОДИРОВ.

ССР Министрлар Советидан

СССР Министрлар Совети атоқли совет шоири, Ленин мукофоти лауреати Самуил Яковлевич **Маршак** узоқ давом этган оғир касалликдан кейин 1964 йил 4 июлда вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдиради.

СССР Министрлар Совети

ЖАҲОН БЎЙЛАБ

МАМЛАКАТЛАР ОДАМЛАР ВОҚЕАЛАР

В. И. ЛЕНИН АСАРЛАРИ РУМИН ТИЛИДА

БУХАРЕСТ, (ТАСС). Ажерпресс агентлиги хабар беради: Давлат сиёсий адабиёт нашриёти В. И. Лениннинг тўла асарлар тўпламининг 26-томини румин тилида нашр этди. Том В. И. Лениннинг 1914 йил июлидан 1915 йил августигача бўлган давр ичида ёзган асарларини ўз ичига олади.

ДЕ ГОЛЛЬ БОННГА КЕЛДИ

Франция президенти де Голль Франция ҳукуматининг бир қанча министрлари билан бирга Боннга келди. Де Голль, шунингдек бош министр Помпиду ва Франция кабинетининг бошқа аъзолари халқаро проблемалар юзасидан ҳамда Франция билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги ҳарбий-сиёсий ҳамкорликдан келиб чиқадиган масалалар юзасидан канцлер Эрхард ва ғарбий герман министрлари билан икки кун давомида музокаралар олиб борадилар.

ТИНЧЛИК ҲАММА ХАЛҚЛАРГА КЕРАК

БАЙРУТ, 4 июль. (ТАСС). «Алахбор» газетаси хитой раҳбарларининг бузғунчилик ҳаракатларини қоралаб, хитой раҳбарларининг тинчлик ва уруш масалаларидаги позицияси ривожланаётган мамлакатларнинг манфаатларига катта зарар етказмоқда, деб ёзади. Пекин раҳбарлари, дейилади газетанинг мақоласида, империалистларнинг ҳамда урушни ва халқаро кескинликни тарғиб қилаётган пропагандистларнинг тегирмонига сув қуймоқдалар. Ривожланаётган мамлакатларга ўз экономикаларини мустаҳкамламоқ, саноатни, қишлоқ хўжалигини ривожлантирмоқ учун тинчлик керак. Равшандирки, агар тинчлик ва тинч-тотув яшаш сиёсати бўлмаганида эди, ривожланаётган мамлакатлар ҳам бўлмас эди. Бироқ, хитой раҳбарлари чиройлик сўзлар ва қуруқ дабдаба гаплар билан ниқобланиб, халқаро кескинликни авж олдириш йўлидан боришни давом эттирмоқдалар.

Мақолада уқтириб айтиладики, ривожланаётган мамлакатларнинг мавжудлиги ҳозирги замоннинг энг муҳим факторларидан биридир. Социалистик мамлакатлар миллий озодлик ҳаракатининг ривожланиши учун моддий имкониятларни таъминлаб беришди. Миллий ҳаракат ўз озодлик курашининг ҳамма босқичларида Совет Иттифоқининг ва бошқа социалистик мамлакатларнинг мустаҳкам мададига ва беғараз ёрдамига таянди. Озодликка эришган мамлакатлар тинчлик сақланишидан манфаатдордирлар. Тинчлик ҳамма халқларга керак, дейилади мақолада, лекин хитой раҳбарлари халқаро кескинликни юмшатиш эмас, балки зўрайтиришга олиб борадиган позицияда турибдилар.

КИНОФЕСТИВАЛЬ ОЧИЛДИ

КАРЛОВИ ВАРИ. ТАСС мухбири **Т. Мартинова** хабар беради:

Бу ерда 14-традицион халқаро кинофестиваль очилди. Кинофестивалнинг очилиш маросимида Чехословакия Компартияси Марказий Комитетининг секретари В. Коуцкий, Чехословакия Социалистик Республикаси мактаб ва маданият министри Ч. Цисарж ҳозир бўлдилар. Чет эллик меҳмонлар орасида СССР Министрлар Советининг Кинематография давлат комитетининг раиси А. В. Романов бор.

Фестиваль совет бадиий фильми «Гамлет» ни конкурсдан ташқари намойиш қилиш билан бошланди. Томошабинлар фильмни ва уни яратган кишилар — режиссер Г. Козинцев ва бош ролни ижро этган А. Вертинскаяни самимий табрикладилар.

Бу йил фестиваль «кишилар ўртасидаги муносабатларда олижаноблик учун, халқлар ўртасидаги абадий дўстлик учун» шиори остида ўтади. Фестивалда 22 мамлакат, шу жумладан СССР, АҚШ, Польша, Франция, Италия, Болгария, Югославия, Япония, Ҳиндистон иштирок этади. 25 та тўла метражли бадиий фильм конкурсга тақдим этилган. Режиссёр А. Столпернинг «Ўликлар ва тириклар» фильми совет кинематографиясининг намунаси бўлади. Фестиваль «эгалари» — Чехословакия кинематографиячилари «Айбланувчи» ва «Чоллар хмель теримида» деган иккита картинани кўрсатадилар. АҚШ «Энг яхши одам» деган фильмни намойиш қилади. Италия эса «Буба деган қиз» ва «Аччиқ турмуш» фильмларини кўрсатади.

Фестиваль доирасида Осиё, Африка ва Латин Америкаси мамлакатларидаги ёш ва янги кинематография вакилларининг симпозиуми бўлиб ўтади. Бу симпозиумда 17 мамлакат қатнашади.

Кўпгина чет эллик кинорежиссёрлар, актёрлар, кинотанқидчилар ва продюсерлар Карлови Варига келишди.

ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВ МОСКВАГА ҚАЙТИБ КЕЛДИ

СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев 6 июлда Москвага қайтиб келди. Совет ҳукуматининг бошлиғи расмий визит билан Скандинавия мамлакатлари — Дания, Швеция ва Норвегияда бўлди.

Белоруссия вокзалида ўртоқ Н. С. Хрушчевни КПСС Марказий Комитети Президиумининг аъзолари, давлат арбоблари, меҳнаткашларнинг жуда кўп вакиллари самимий табрикладилар. (ТАСС).

ДЎСТЛИК САФАРИ ТУГАЛЛАНДИ

СССР Олий Совети делегацияси 6 июлда Индонезия сафаридан Москвага қайтиб келди. СССР Олий Совети Миллатлар Советининг депутати, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Микоян делегацияга бошчилик қилди.

Совет парламентининг аъзолари Муваққат халқ консультатив конгресси ва ўзаро ҳамкорлик халқ вакиллари кенгашининг таклифига биноан, ўн кун мобайнида дўстона жавоб визити билан Индонезияда бўлди.

А. И. Микоян бошлиқ СССР Олий Советининг делегацияси Индонезияга бориш йўлида Ҳиндистон ҳукумати ва бош министр Лал Баҳодир Шастрининг таклифига биноан, Ҳиндистонда икки кун меҳмон бўлиб турди. СССР Министрлар Советининг Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Микоян Индонезиядан ўз Ватанига қайтишда Бирма ва Афғонистонда бўлди. А. И. Микоян ана шу ҳар иккала мамлакатнинг давлат арбоблари билан учрашди ва суҳбатлашди.

(ТАСС).

Н. С. ХРУШЧЕВ РАДИО ВА ТЕЛЕВИДЕНИЕ ОРҚАЛИ НУТҚ СЎЗЛАЙДИ

Ўртоқ Н. С. Хрушчев Дания, Швеция ва Норвегияга қилган визити тўғрисида 7 июлда Москва вақти билан соат 17-30 минутда радио ва телевидение орқали нутқ сўзлайди.

САМИМИЙ ҚУТЛОВЛАР

СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев Малави бош министри Хестингес Бандага табрик телеграммаси юбориб, мамлакат мустақиллиги эълон қилинганлиги муносабати билан уни чин юракдан қутлади.

Н. С. Хрушчевнинг табрикномасида бундай дейилади: Совет ҳукумати Малавини мустақил ва суверен давлат деб таниганлигини билдиради ҳамда у билан дипломатик муносабатлар ўрнатишга ва дипломатик ваkилликларни айирбошлашга ўзининг тайёр эканлигини изҳор қилади.

* * *

Н. С. Хрушчев ва Л. И. Брежнев ўртоқлар байрам-Мустақиллик куни ва Миллий озодлик фронти партияси куни муносабати билан КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Совети ва бутун совет халқи номидан қардош Жазоир халқини самимий қутладилар.

Жазоир президенти ва Миллий озодлик фронти партиясининг бош секретари Аҳмад бин Беллага йўлланган табрикномада бундай дейилади: мустақил Жазоир давлати ташкил топган икки йил мобайнида республика меҳнаткашлари Миллий озодлик фронти партиясининг раҳбарлигида уруш натижасида вайрон бўлган хўжаликни тиклаш ва ривожлантириш, мамлакатнинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллигини мустаҳкамлаш, ўз ҳаётини янги, социалистик асосда қайта қуриш ишида анчагина муваффақиятларга эришдилар. Мамлакатларимиз ва партияларимиз ўртасидаги дўстлик ва қардошларча ҳамкорлик муносабатлари бундан буён ҳам муваффақиятли ривожлана беради, деб ишонч билдирамиз, дейилади табрикномада. (ТАСС).

ЖАЗОИРДА МУСТАҚИЛЛИК КУНИ БАЙРАМ ҚИЛИНДИ

ЖАЗОИР, 6 июль. (ТАСС). Кеча Жазоир халқи ўзининг миллий байрами — Мустақиллик кунини тантанали нишонлади. Ана шу шонли сана муносабати билан Жазоир пойтахтининг Марказий майдонида кўп минг кишилик митинг бўлиб ўтди. Митингда Жазоир Халқ Демократик Республикасининг президенти Аҳмад бин Белла нутқ сўзлади. Бин Белла нутқининг асосий қисми мамлакатдаги ички аҳволга бағишланди. У, ўз нутқида кейинги кунларда кучайиб кетган реакцияга муносиб зарба берди ва Жазоир халқини ўз давлати манфаатларини қўриқлашда сергак бўлишга чақирди.

ХАЛҚНИНГ УЛУҒВОР ИШЛАРИНИ ТАРАННУМ ҚИЛАЙЛИК

ЎЗБЕКИСТОН ИЖОДИЙ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ҚЎШМА ПЛЕНУМИ

Ўзбекистон ижодий ташкилотларининг қўшма пленуми Партия ва ҳукумат раҳбарларининг адабиёт ва санъат арбоблари билан ўтказган унутилмас учрашувларига, КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленумига унча кўп бўлгани йўқ — бир йилдан сал ошиқроқ вақт ўтди. Ана шу учрашувлар ва партиянинг идеология масалаларига доир қарорлари бадиий ижодкорликнинг ривожига қандай баракали таъсир ўтказганлигини, камчиликлар ҳақидаги партиявий принципиал танқид нақадар жуда катта роль ўйнаганини ўтган давр яққол кўрсатиб турибди.

КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг бир йиллигига ҳамда республика ижодий ташкилотларининг Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси 40 йиллигини муносиб кутиб олиш соҳасидаги вазифаларига бағишлаб 3 июлда Тошкентда Ўзбекистон ёзувчилар, композиторлар, рассомлар, архитекторлар, кинематография ходимлари союзлари ва Театр жамиятининг қўшма пленуми ўтказилди.

КПСС Марказий Комитети аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов пленумни очиб, республикада адабиёт ва санъат юксалиб бораётганлигини айтди. Ўзбекистондаги ёзувчилар, рассомлар, архитекторлар, композиторлар, кино ва театр ходимлари — совет санъаткор интеллигенциянинг жанговар отрядларидан биридир. Сўнгги вақтларда улар кўпгина яхши асарлар яратишди.

Лекин шундай бўлса ҳам, адабиёт ва санъат арбоблари халқдан қарздор бўлиб қолаяпти. Босилаётган асарларнинг сони билан сифати ўртасида ҳали ҳам сезиларлик фарқ бор. бадиий ижодкорликда примитивликка ва сийқаликка барҳам берилмаган.

Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг юбилейи ўтказиладиган мана шу йил республикадаги ҳамма меҳнаткашлар учун айниқса масъулиятли йилдир. Адиблар, композиторлар, рассомлар, бутун ижодкор интеллигенция халқнинг улуғвор ишларини муносиб даражада таранкум қилмоқлари керак.

САМАРАЛИ ИЖОД ЙИЛИ

Ўзбекистон адабиёти ўтган бир йил ичида янги жамият бунёдкорларининг меҳнатдаги жасоратини ва маънавий дунёсини бадиий жиҳатдан гавдалантиришда олға қараб яна бир катта қадам қўйди, деди Ўзбекистон Ёзувчилар союзи правлениесининг биринчи секретари **К. Яшин.**

Ҳаёт бойлигини очиб берадиган, совет жамияти тараққиётининг туб проблемаларини ўртага қўядиган янги асарлар майдонга келди. Шоирларнинг ҳаётдаги муҳим проблемаларга эътибори ошди.

Драматурглар бир қанча янги диққатга сазовор пьесаларни ёзиб беришди.

Ўзбекистон адабиёти ҳам сон жиҳатидан, ҳам сифат жиҳатидан ривожланмоқда. Лекин шуни айтиб қўйиш зарурки, ёзувчиларимиз олижаноб, илҳомбахш меҳнат темасини ҳали кенг ва тўлиқ очиб бера олганларича йўқ.

Танқидчилик адабиётнинг бадиий, ғоявий савиясини ўстиришда, ёзувчилар маҳоратини оширишда катта аҳамиятга эга. Сўнгги 5—6 йил ичида танқидчиларимиз сафига истеъдодли ёшлар кириб келди. Лекин адабий танқидчилик сўнгги йилларда адабиётда юз берган катта сифат ўзгаришларини далил-исботлар билан, конкрет, ҳаққоний анализ қилиш ва кўрсатиб беришда баъзан орқада қолмоқда.

Республика ва Ўзбекистон Коммунистик партиясининг 40 йиллиги яқинлашиб келмоқда, ҳа демай Совет ҳокимиятининг 50 йиллиги ва В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги байрам қилинади. Республикамиз ёзувчилари ушбу шонли байрамларни совет халқининг, улуғ Ленин партиясининг тарихий зафарларини улуғловчи янги илҳомбахш асарлар яратиш билан нишонламоқлари керак.

Ёзувчи **М. Шевердин** бундай дейди: Колхозда, корхонада ёки чўпонлар яйловида бўлган вақтингда халқ олдидаги масъулиятингни айниқса қаттиқ сеза бошлайсан. Ана шу ерлардаги одамлар ажойиб меҳнат қилишмоқда, улар фақат пахта, пилла, қоракўл тери учун курашиб қолмай, фақат машиналар ясаб қолмай, шу билан бирга ўз хулқ-атворларини қайта қуришаяпти, ўз маданий савияларини оширишаяпти, ёзувчилар эса бу ишда уларга етарлик даражада ёрдам беришаётгани йўқ.

Яқинда мен Арабхона қишлоғида бўлдим. Шу қишлоққа бормаганимга 40 йил бўлган эди. Қишлоқ янтоқ босиб ётган даштга туташиб кетган эди. Ҳозир эса у ерда жуда катта суперфосфат заводини кўрдим. Завод инженерлари, техниклари, ишчилари, хуллас химия саноатининг мутахассислари шу қишлоқдан етишиб чиққан одамлар бўлиб, қирқ йил муқаддам ўз исмини ҳам ёза олмаган кишиларнинг фарзандларидир. Заводда Маданият саройи, касалхона, поликлиника, болалар боқчалари, мактаблар бор. Ана асар ёзамиз десак тема.

Драматург **И. Султон** ўз нутқини адабиётнинг партиявийлиги ва халқчиллиги масаласига бағишлади. Адабиёт ташкилот маъносида эмас, балки ғоявий йўналиш маъносида партиясиз бўла олмайди. Партия ёзувчилар халққа хизмат қилсинлар, деб уларни тўғри йўлдан бошлаб бормоқда.

Ёзувчиларимизнинг асарлари бадиий адабиёт талабларига мос бўлмоғи керак. Бинобарин, асарларга баҳо берганда фақат уларнинг ғоявий томонига, актуаллигига эътибор қилмасдан, бадиий қимматга ҳам эътибор бериш лозим. Лекин кўпинча мана шу катта ва масъулиятли ишнинг уддасидан чиқа олмайдиган одамлар бадиий асар ёзишга уринишмоқда.

Партиянинг зўр меҳрибонлиги ва оталарча ғамхўрлигидан илҳомланган совет ёзувчилари совет кишиларининг ҳаётини ва муддаоларини ҳаққоний равишда акс эттирувчи бирталай талантли асарлар яратишди,— дейди Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент аъзоси **В. Зоҳидов.** — Биз шу билан фахрланамизки, Совет Ўзбекистонининг ёзувчилари ҳам ўзларининг қаламкаш биродарларидан кейинда қолмай, халққа салмоқли асарлар беришди. Ана шу асарларда ифода этилган чуқур психологизм, жанговар партиявий руҳ, инсонпарварлик ва интернационализм адабиётимизни бойитди.

Ўзбекистондаги танқидчилар ва адабиётшунослар сўнгги вақтларда яратган энг яхши асарларида ўзбек адабиётининг Октябрдан олдинги ва совет давридаги бой тарихини умумлаштиришга, етакчи ўзбек ёзувчиларининг ижодий йўлини, уларнинг маҳорати ва услубидаги хусусиятларни ўрганишга ҳаракат қилиб кўрдилар.

Биз шак-шубҳасиз ютуқларимиз тўғрисида гапирганимизда мавжуд камчиликларимизни ҳам айтмасдан ўта олмаймиз.

Илмий теранлик, назарий умумлашмалар, конкретлилик, юксак талабчанлик ва принципиаллик билан ёзилмаган бир қанча мақолалар ва тақризлар босилди.

Филология фанлари доктори **Л. Қаюмов** ўз нутқини адабиётни ва танқидчиликни ривожлантириш масалаларига бағишлади.

ДУСТЛИК СИМФОНИЯСИ

КПСС Марказий Комитетининг ажойиб июнь Пленумидан кейин ўтган бир йил Ўзбекистон композиторларига ижод соҳасида қандай самаралар келтирди?

Ўтган бир йилда кўпгина муваффақиятларга эришилди, деди ўз нутқида Ўзбекистон Композиторлар союзининг раиси **С. Бобоев,** Б. Зейдманнинг симфоник оркестр учун зўр маҳорат билан ёзиб берган концерти, В. Мейннинг оркестр жўрлигида кларнет учун ёзган концерти, С. Вареласнинг симфоник поэмаси шулар жумласидандир. Йирик формадаги асарлар —Ф. Назаровнинг оркестр жўрлигида фортепьяно учун ёзган концерти ва Г. Мушелнинг 6-концерти ёш музикачилар ижросида жаранглади. Ёшларимизнинг асарлари тобора тез-тез ва салобатли садо бермоқда.

Ўзбекистон композиторлари камера музикаси жанрида ҳам янги мароқли асарлар билан тингловчиларни хурсанд қилишди. И. Акбаров, Б. Зейдман ва Б. Гиенконинг торли асбоблар учун яратган учта янги квартетини, А. Малаховнинг квартет учун қайта ишлаб берган халқ куйларини, Г. Мушелнинг иккита фортепьяно учун ёзган «Самарқанд сюитаси»ни, унинг Зулфия шеърларига басталаган олтита романсини, Ю. Николаевнинг виолончель учун ёзган сонатасини кўрсатиб ўтиш мумкин.

Ўзбек халқ чолғу асбоблари оркестрининг репертуари ҳам янги асарлар билан тўлдирилди.

Композиторлар ўтган йили яратган ва ҳозир республика билан Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллигига тайёрлаётган турли жанрлардаги асарларнинг кўпчилиги замонавий темададир.

С. Бобоев радио, телевидение, театрлар, республикадаги бадиий коллективлар Ўзбекистондаги ҳозирги замон композиторларининг асарларини яхши пропаганда қилмаяптилар, деди.

Ўтган йил — катта учрашувлар ўтказилган, дўстликнинг улуғвор симфонияси республикадаги театрлар ва маданият саройларининг гумбазлари остида жаранглаб садо берган йил бўлди.

Бўлиб ўтган Рус адабиёти ва санъати декадаси, «Тошкент баҳори» фестивали чинакам байрамга айланиб кетди.

Энг қимматли томони шу бўлдики, фестиваллардан кейин совет музикасини кун сайин тарғиб қилиб туриш формалари кенгайди. Совет музикаси фақат концерт залларидагина эмас, балки ишчилар ва колхозчиларнинг маданият уйларида, завод ва фабрикаларнинг цехларида, студентларнинг клубларида ҳам кундан-кунга тобора иштиёқ билан тингланадиган бўлиб бормоқда.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси санъатшунослик институтининг директори **Ф. Кароматов** ўз нутқини музика санъатини пропаганда қилиш ва музика кадрларини тарбиялаш масалаларига бағишлади. У, консерваторияда, Ўзбекистоннинг музика мактаблари ва билим юртларида кадрлар тайёрлаш учун асос қилиб олинган программаларни қайта қараб чиқишни таклиф қилди.

САҲНАДА ЗАМОНДОШИМИЗ

Ўзбекистон Театр жамияти ўтган йили ўзининг асосий ишини Ўзбекистонда санъатни янада ривожлантиришга, ўзбек театр маданияти ва бутун совет театри ютуқларини кенг пропаганда қилишга қаратди,— деди ана шу жамият правлениесининг аъзоси **А. Рибник.**

Республика театрлари репертуар танлашга, асарларнинг ғоявий-бадиий мазмунига ва чиқарилаётган спектаклларнинг сифатига анча талабчанлик билан қарайдиган бўлиб қолди. Жамоат кўриклари, томошабинларнинг конференцияларини ўтказиб туриш турмушга сингиб, традицияга айланди. 40 дан ортиқ янги спектакль кўрик ва муҳокамадан ўтказилди.

Ўзбекистон санъати — модернизмнинг иллатли таъсирларидан холи бўлган соғлом санъатдир. Лекин натурализм, мазмунан сийқалик, саёзлик кўринишларига қарши кескин кураш очмоқ керак. Бусиз замондошларимизнинг қаҳрамонона характерларини яратишдек энг муҳим вазифани ҳал қилиб бўлмайди. Адабиёт ва санъатдаги ҳамма жанрлар бир-бирини янада бойитмоғи учун ижодий мунозаралар, муҳокамалар, учрашувлар, суҳбатлар ўтказиб туриш, бадиий виставкаларга бориш, музика асарларини тинглаш керак, санъат соҳасидаги ҳамма ходимлар янги спектакллар ва фильмларни, виставкаларни кўриб туришлари зарур. Ижодий союзлар Ўзбекистон адиблари ва санъат ходимлари уйи ташкил этиш тўғрисидаги ташаббусни қўллаб-қувватлашлари лозим.

Ўзбекистон ССР маданият министри **З. Р. Раҳимбобоева** таъкидлаб айтдики, партия ва ҳукумат раҳбарларининг адабиёт ва санъат арбоблари билан учрашувидан кейин ўтган давр республика ва Ўзбекистон Компартияси юбилейига актив тайёргарлик кўрилаётган пайтга тўғри келиб қолди. Театрларнинг репертуари асосан замонавий темадаги янги асарлар билан бойиди. Ўзбекистон театрларининг саҳнасида ўйналаётган 300 та спектаклдан 180 таси замондошларимизга бағишланган. Қардош республикаларнинг драматургияси томошабинлар орасида катта муваффақият қозонмоқда. Ўтган бир йилда Ҳамза номли ўзбек давлат академик театрининг фаолияти самарали бўлди. Шу йил кузида Алишер Навоий номли опера театри 15 кунга Москвага гастролга боради.

Июль ойининг ўрталарида республиканинг етакчи артистларидан 250 киши Ўзбекистон шаҳар қишлоқларида томошалар кўрсатади. Иккита йирик театр— Самарқандда опера ва Жиззахда музикали драма театри республика юбилейигача ишга туширилади. Йил охиригача республика пойтахтида яна бир театр — Ленин Комсомоли номли театр очилади.

Бадиий коллективлар республика юбилейини ижодий туҳфалар билан нишонламоқда. Ўзбекистон томошабинлари янги опералар, балетлар, драмалар, комедиялар кўришга мушарраф бўлади.

Ҳамза номли театрга янги бино бериш, театрлар ва филармония ҳузурида студиялар барпо этиш масаласи ҳал қилинди.

Лекин театрларнинг ишида ҳали камчиликлар кўп. Ёш ўзбек авторларининг асарлари етарли даражада пропаганда қилинмаяпти. Муқимий номли театр ўз репертуари замонавий эканлигини пеш қилиб, унчалик сифатли бўлмаган пьесаларни саҳнага олиб чиқаяпти.

Халқ театрларининг ишига ғоят жиддий эътибор бериш зарур. Ҳозир республикада 29 та халқ театри бор. Улар сон жиҳатидан профессионал театрларга нисбатан анча кўп. Бундан ташқари, учта халқ филармонияси, бешта халқ ансамбли ишлаб турибди. Ана шуларнинг ҳаммасига яхши асарлар керак. Бу ишда уларга драматурглар, композиторлар ёрдам беришлари зарур.

ФИЛЬМЛАР КУПАЙМОҚДА

Июнь Пленумидан кейин ўтган бир йил Ўзбекистон кино-санъатида бурилиш бўлди, деди республика Кино ходимлари союзининг раиси **Л. Файзиев.**

Ҳозир «Узбекфильм» студиясида бир йўла 8 та кинофильм суратга олинмоқда. Томошабинлар тез орада Бухоро—Урал газ қувури қурувчиларининг кундалик ишларидан ҳикоя қилувчи «Сенинг изларинг» картинасини, геологларга бағишланган «Саҳро осмони» кино қиссасини кўрадилар. «Улуғбек юлдузи» фильми ўрта асрда яшаган улуғ олимнинг ҳаёти ва фаолиятидан ҳикоя қилади. Тошкентдаги Октябрь воқеаларига бағишланган киноэпопея «Осиё тонги» деб аталади.

«Олтин тўй» деган тўла метражли ҳужжатли фильм, ҳаётимизда ленинча демократия нормалари тикланганлигидан ҳикоя қилувчи совхоз директори Тожихон Шодиева ҳақидаги фильм республиканинг қирқ йиллигига бағишланди.

«Блокнот варағи» деган фильм суратга олинмоқда. Бу — коммунист тўғрисидаги, унинг ҳаёти ҳақидаги, Совет давлатининг дастлабки даврлари тўғрисидаги картинадир. «Конструктор» бадиий фильми пахта териш машиналарининг ижодкорлари ҳақида ҳикоя қилади. Кинематографчилар ўзбек саҳнасида ўйнаган биринчи рус аёли Мария Кузнецова ҳақидаги қиссани ҳам суратга олмоқдалар.

Далалар ва заводларда ишлаётган меҳнаткашлар тўғрисидаги бир қанча илмий оммабоп ва ҳужжатли фильмлар экранларга чиқарилади.

Л. Файзиев жамоатчилик асосларида ишлайдиган республика Санъат академияси барпо этишни таклиф қилди. Академиянинг вазифаси санъатни ривожлантиришга доир туб масалаларни муҳокама қилиш, санъат назарияси ва тарихини ишлаб чиқишдан иборат бўлиши лозим.

«Ўзбекфильм» киностудиясининг директори **И. Раҳимов** студиянинг иши, унинг планлари ҳақида гапирди. Нотиқ таъкидлаб айтдики, сценарий автори билан постановкачининг ижодий бирдамлиги — ўзбек кинематографчиларининг сўнгги асарлари муваффақиятли чиққанлигининг сабабларидан бири бўлди. Ана шу ижодий алоқаларни мустаҳкамлашга ёрдам бериш учун ҳозир «Узбекфильм»да иложи бўлган ҳамма чоралар кўрилмоқда.

Ўзбекистон кинематографчилари мультипликацион фильмлар яратишга киришдилар. Шундай фильмлар устида иш олиб бориш учун жуда кўп рассомлар таклиф қилинмоқда.

ЯНГИ КИШИ — ПОЛОТНОЛАР ҚАҲРАМОНИ

Ўзбекистон Рассомлар союзининг раиси **И. Икромов** ўз нутқида республика рассомларининг ишини гапириб берди.

Республика рассомлари тематик сураткашликни ривожлантиришда орқада қолмоқда, замонавий темалардаги асарлар кам яратилмоқда, деб бу ижодий ташкилот кўп йиллар мобайнида ҳақли суратда танқид қилиб келинди. Юбилейга тайёрланаётган ишларни дастлабки кўрикдан ўтказиш натижасида шу нарса маълум бўлдики, томошабин виставкаларда янги, диққатга сазовор полотноларни кўради, бу полотноларда замонавий тема чинакам маҳорат билан акс эттирилган.

Социалистик реализм санъатининг характерли фазилатларидан бири шуки, у синтетик тусга эга. Худди шунинг учун ҳам тасвирий санъат билан архитектурани синтез қилиш масалалари катта аҳамият касб этмоқда. Аммо республика шаҳарларида қурилаётган бинолар одатда стандарт шаклда бўлиб, ўзига хос жиҳатлари, миллий колорити билан ажралиб турмайди. Тошкент, Фарғона, Қўқонда монументал нақшлар солиш, керамика, сиркорлик сингари традицион материаллардан архитектурада фойдаланиш намуналари бор. Лекин миллий декоратив санъатдан ё бутунлай фойдаланилмаяпти ё фойдаланилган тақдирда ҳам бу ишнинг уддасидан чиқилмаяпти. Халқ орасидан етишиб чиққан ажойиб наққошлар, ўймакорлар армияси замонавий архитектурани ривожлантиришда бир чекада қолаяпти.

Эстетик тарбия кишининг болалик чоғидан бошланади. Шу сабабдан мактабларда санъат тарихи ва эстетика ўқитишни жорий қилиш масаласини ҳал қилиш, ўрта мактаблар учун эстетикадан дарслик тузиб бериш ва уни ўзбек тилига таржима қилиш керак. Нашриётларимиз мактаблар учун альбомлар, репродукциялар ва ҳар хил қуроллар тайёрлаб бериш ғамини емоқлари керак. Ўзбекистон ССР маданият министрлигининг виставкалар дирекцияси кўчма виставкалар ташкил қилиш соҳасида катта иш олиб бормоқда. Дирекция ана шундай виставкаларда рассомлар билан учрашувлар ўтказиб туришга ҳам алоҳида эътибор бериши лозим.

Ўзбекистон рассомлари 400 дан ортиқ асар йиғиб, колхоз музейларига совға қилдилар. Урганч шаҳрида жамоатчилик асосларида ташкил қилинаётган бадиий музей ҳам юбилейга совғамиз бўлади.

Рассомлар республика юбилейига атаб Чирчиқ шаҳрини безаш эскизларини жамоатчилик асосларида тайёрламоқдалар. Коллективнинг эътибори Бутуниттифоқ миқёсидаги («Тинчлик посбони», «В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги», «Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллиги» деган бадиий виставкаларга атаб асарлар яратишга қаратилган. Худди ана шу виставкалар яқин 2—3 йилга мўлжалланган истиқболли ижодий планларимизнинг мазмунини белгилаб беради.

Рассом **В. Евенко** ўз касбдошларининг республика шаҳарларини безатишдаги иштирокига тўхталиб ўтди.

ТУРМУШ ҚУЛАЙ, ШИНАМ БУЛСИН ДЕБ

Ёзувчилар, рассомлар ва композиторлар қатори Ўзбекистон архитекторлари ҳам катта ижодий иш қилдилар. Республика Архитекторлар союзининг раиси **А. Бобохонов** шу тўғрида гапирди.

Ўзбекистон архитекторлари совет шаҳар қурилиши фани ютуқлари негизида республика шаҳар ва қишлоқларини планировка қилиш ҳамда қурилишнинг янги лойиҳаларини яратмоқдалар. Шаҳарларнинг деярлик ҳаммаси бошқатдан планировка қилинмоқда. Шаҳарларнинг ўсиши ва ривожланиши лойиҳаларда ҳисобга олинмоқда, ёппасига кўкаламзорлаштириш, сув чиқариш, микроиқлим барпо этиш, ҳамма ёқни ободонлаштириш кўзда тутилмоқда.

Типовой лойиҳаларда бинолар планировкасини ва уларнинг ички тузилишини тўғри ҳал қилишга, бино ва иншоотларнинг ташқи қиёфасини бадиий архитектура жиҳатидан тўғри ҳал қилишга катта эътибор берилмоқда.

Ҳозир республика шаҳарлари ва қишлоқларида йирик панеллардан қуриладиган уйлар ва жамоат биноларининг янги типлари ишлаб чиқилди.

Ўзбекистон архитекторлари Тошкентда панорама кинотеатрини, Марказий универмагни, Ўзбекистон Халқ хўжалиги ютуқлари виставкаси комплексини ва бошқа йирик объектларни лойиҳалаштиришда катта иш қилдилар.

Кўпгина уникаль биноларнинг лойиҳаси рассомлар билан ҳамкорликда тузилди.

Бироқ, шаҳарларнинг бош планларини тузишда кўпгина хатоларга йўл қўйилмоқда. Масалан, Ўрта Осиё меъморчилигининг кўп асрли маданиятини ўзида мужассамлаштирган, жаҳонга машҳур архитектура обидалари кўп бўлган Бухоро шаҳрини бошқатдан планировка қилишга алоҳида ёндошмоқ керак. Лекин бу шаҳар марказини қуриш масаласини ҳал қилишда ҳали шаҳарнинг янги қисми билан эски қисми ўртасида зарур уйғунлик бўлишига эришилгани йўқ. Самарқандни бошқатдан планировка қилиш тўғрисида ҳам худди шундай фикрларни айтиш мумкин.

Тошкент шаҳрининг бош архитектори **А. Якушев** айтадики, республика пойтахтини қуриш ва реконструкция қилиш плани меҳнаткашларнинг меҳнати, маишати ва истироҳати учун зарур бўлган ҳамма нарсаларни кўзда тутган. Одамнинг нормал ва унумли меҳнат қилишига имкон берадиган янги саноат районлари планини асосли равишда тузиш, янги маданий марказ, турар жой районлари, истироҳатгоҳлар, кўллар, парклар, боғлар барпо қилиш учун архитекторларнинг обдон ишлашларига тўғри келди. Гап шаҳарнинг ташқи қиёфасини ўзгартириш устидагина бораётгани йўқ. Бу лойиҳалар Тошкент аҳолиси турмушининг янги коммунистик укладига мос бўлиб тушади.

Қўшма пленумда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари **Р. Н. Нишонов** катта нутқ сўзлади.

Республика ижодий союзларининг қўшма Пленуми кенгайтирилган қарор қабул қилди.

Пленум ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. А. Карлов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. О. Азимов қатнашдилар. (ЎзТАГ).

Тошкент астрономия обсерваторияси янги илмий аппаратлар билан бойиди. Суратда: обсерваториянинг директори профессор В. П. Шчеглов ва илмий ходим А. Қодиров ўртоқлар «НАФА-3» маркали фотокамера орқали кузатиш ишлари олиб боришмоқда.
И. Глауберзон ва В. Сироткин фотоси.

„ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ" натижаларни маълум қилади

«БЕҲУДА ХАРАЖАТЛАРГА ЙЎЛ ЙЎҚ»

Газетамизнинг шу йил 17 май сонида, юқоридаги сарлавҳа билан босилган мақолада, Янгийўл ишлаб чиқариш бошқармасига қарашли қатор хўжаликларда маъмурий хўжалик аппарати ходимлари қисқартирилиб яхши ташаббус бошлашгани, лекин айрим колхозларда бу муҳим ишга ҳали ҳам етарли аҳамият берилмаётганлиги ҳақида фактлар келтирилган эди.

Сиз шу мақолада «Октябрь 40 йиллиги» колхози правлениеси маъмурий хўжалик харажатларини белгиланганига нисбатан анча кўпайтириб юборгани туфайли йиллик даромаднинг 7,1 проценти идора ходимларига сарфланаётгани, бундай камчилик «Партия XXI съезди» колхози правлениесининг иш услубида ҳам содир бўлганлиги ҳақидаги фактлар билан ҳам таниш бўлсангиз керак.

Бошқарма партия комитети шу мақола юзасидан текшириш ўтказиб, газетада кўрсатилган фактларни тўла тасдиқлади. Мақола ва текшириш натижалари колхоз правлениеларининг кенгайтирилган йиғилишларида муҳокама қилинган. Янгийўл ишлаб чиқариш бошқармаси партия комитетининг секретари ўртоқ Камоловнинг редакцияга хабар қилишича, «Октябрь 40 йиллиги» колхозида маъмурий хўжалик харажатлари аввалгига нисбатан анча қисқартирилган.

«Партия XXI съезди» колхози правлениеси маъмурий хўжалик аппаратидаги ортиқча штатларни қисқартириш, айниқса бригадаларни йириклаштириш, сифат инспекторлари сонини камайтириш юзасидан зарур тадбирлар кўрган.

«СУВ ИСРОФ БЎЛАЁТИР»

«Тошкент ҳақиқати» газетасининг 13 июнь сонида босилган «Сув исроф бўлаётир» сарлавҳали мақолада «Коммунизм» колхози далаларида ҳозирги кунда йўл қўйилаётган камчиликлар жуда тўғри ва ўз вақтида очиб ташланган. Колхоз правлениеси йиғилиши мақолани атрофлича муҳокама қилиб, камчиликларнинг олдини олиш юзасидан тадбир-чоралар кўрди. Суғориш ишларини ёмон ташкил этган, сувни исроф қилаётган ҳамда айрим карталарни кўллатиб қўйган 8, 10-бригада бошлиқлари Ўринбой Ортиқов, Алиқул Сариқулов ҳамда сувчилардан А. Худоёровлар қаттиқ огоҳлантирилди. 7-бригада ҳисобчиси Абдуқодир Турсунқулов бригадада меҳнат интизоми бўшашиб кетганлигидан хабардор бўлатуриб, уларга чора кўриш ўрнига, ишга вақтида келмаётган ёки ишга чиқмай қўйган колхозчилар билан келишувчилик қилиб келган. Ҳисобчи А. Турсунқулов вазифасидан бўшатилди.

«Коммунизм» колхоз правлениеси содир бўлган камчиликларни йўқотиш ва келгусида бундай камчиликларга йўл қўймаслик тўғрисида қатъий сўз берди.

Қ. ҚОЗОҚБОЕВ,
Бекобод ишлаб чиқариш бошқармасининг бошлиғи».

ПЕДАГОГИК КАДРЛАРГА ҒАМХЎРЛИК КУЧАЙТИРИЛСИН

Халқ ўқитувчиси! Бу ном нақадар азиз ва муҳтарам, нақадар шарафли ва муқаддасдир. Шунинг учун ҳам партия ва ҳукуматимиз халқ ўқитувчиларига катта ғамхўрлик ва меҳрибонлик кўрсатмоқда. Ана шу улкан ғамхўрлик туфайли республикамиз мактабларидаги тажрибали, кекса ўқитувчилар сафини йилдан-йилга олий ва ўрта махсус ўқув юртларини тугатиб чиқаётган малакали ёшлар тўлдиряптилар. Бу эса, шубҳасиз мактабларда ўқув-тарбия ишлари савиясини оширишда муҳим роль ўйнаяпти. Фикримизнинг далили сифатида айрим фактларга мурожаат қилайлик.

1963—1964 ўқув йили давомида республикамиз мактабларида ишлаётган олий маълумотли ўқитувчилар сони 1958—1959 ўқув йилига нисбатан 24 минг кишига ортди. Биргина шу йилнинг ўзида республикамиз халқ маорифи органларига 3 мингга яқин олий маълумотли ёш мутахассис, 850 кишидан ортиқ ўрта маълумотли ўқитувчилар жалб этилди.

Кейинги йилларда халқ маорифининг район, шаҳар, область бўлимлари аппаратларида хизмат қилаётган ходимларнинг, шунингдек 8 йиллик ва ўрта мактаб директорлари, илмий бўлим мудирларининг педагогик савиялари сезиларли даражада ошганлиги қувонарли бир ҳолдир. Шу ўқув йилида район, шаҳар ва область халқ маорифи аппаратлари хизматчилари ҳамда мактаб-интернат директорлари олий маълумотли ёш кадрлар ҳисобига мустаҳкамланди.

Ҳозир республикамизнинг саккиз йиллик ва ўрта мактабларида ишлаётган олий маълумотли директор ва илмий бўлим мудирларининг сони ўтган йилдагидан 1200 кишига ортди, 1961—1962 ўқув йилида олий маълумотли мактаб ўқитувчиларининг умумий сони 34564 киши бўлган бўлса, ҳозир бу рақам 45 мингга етди. 20 мингдан ортиқ педагог сиртқи олий ўқув юртларида ўқимоқда.

Бу соҳада, айниқса Тошкент шаҳар, область ҳамда республика ўқитувчилар малакасини ошириш институтлари олиб бораётган ишлар, тадбирлар диққатга сазовордир. Мактаб таълим-тарбиясига оид машғулотлар, педагогик ўқишлар мунтазам ўтказилиб турилади.

Педагогик кадрларни тарбиялаш, танлаш, уларни жой-жойига қўйиш ҳамда уларнинг турмуш шароитлари, турар жойларининг нормал бўлиши учун тинмай ғамхўрлик қилиш ҳозирги кунда партия ва совет органларининг диққат марказида турибди. Партия ва ҳукуматимизнинг қишлоқ жойларда хизмат қилувчи ўқитувчиларга енгиллик ва қулайлик яратиб бериш ҳақидаги кўрсатмаларини амалга ошираборив, Тошкент қишлоқ область ва район ижроия комитетларининг халқ маорифи органлари биргаликда бирмунча ишларни амалга оширишди. Область колхоз ва совхозларида ўқитувчилар учун алоҳида ер участкалари ажратиб берилляпти.

Масалан, Янгийўл, Калинин, Оққўрғон бошқармаларидаги кўпгина колхоз ва совхозларда ўқитувчилар учун турар-жойлар қуриб бериляпти, шахсий уй-жой қурувчиларга ссудалар ажратиляпти. Ўрта Чирчиқ районида 1961—1963 йиллар ичида шахсий уй қурувчи ўқитувчиларга 47,9 минг сўм ҳисобида ссуда берилди. Оққўрғон районида кейинги уч йилда 35 нафар ўқитувчига 23,7 минг сўм, Янгийўл районида бўйича 44 минг сўм, Калинин районида кейинги икки йил ичида 42,5 минг сўм, Юқори Чирчиқ районида ўтган йили 23 ўқитувчига 14,7 минг сўм ҳисобида ссуда берилган. Бундан ташқари кўпчилик ўқитувчиларга ер ва қурилиш материаллари ажратилди.

1964 йилда Юқори Чирчиқ районидаги Янгибозор посёлкасида ўқитувчилар учун икки қаватли уйлар қуриб берилади. Ўрта Чирчиқ район ижроия комитети ҳам 1964 йилда ўқитувчилар учун 16 хонали, 1965 йилда эса 14 хонали бино қуриб бериш ҳақида қарор қабул қилди.

Шу эришилаётган ютуқлар билан бирга ҳали педагог кадрларга ҳартомонлама эътибор бериш, уларни турар-жойлар билан таъминлаш масаласида қатор камчиликларга йўл қўйиляпти. Айрим район, посёлка ва қишлоқ Советлари, колхоз ва совхоз раҳбарлари ўқитувчиларни турар-жойлар билан таъминлашни, мавжудларини эса ремонт қилиб бериш тўғрисида чинакамига ғамхўрлик қилишмаяпти. Натижада ҳозир Ўрта Чирчиқ районида 390 ўқитувчи, Юқори Чирчиқ районида 197 ўқитувчи ижара ҳақи тўлаб хусусий квартираларда яшаяпти. Калинин районидаги 113, 117-мактабларнинг айрим ўқитувчилари эски уйларда ижарага ўтиришга мажбур бўляптилар. Коммунал турар-жойлар ўз вақтида ремонт қилинмаяпти. Ўрта Чирчиқ районига қарашли Тўйтепа посёлкасидаги коммунал уйлар бунга мисол бўла олади. Бундай ҳолни Янгийўл, Оққўрғон, районларида ҳам кўриш мумкин.

Шунингдек, ўқитувчиларни ўтин-кўмир билан таъминлаш масаласи ҳам айрим жойларда танг аҳволга тушиб қолган. Бундан тегишли ташкилот раҳбарлари ташвишланмаётирлар. Натижада кўпгина ўқитувчи кадрлар ишни ташлаб кетишга мажбур бўлишяпти.

Кейинги уч йил давомида ана шундай сабаблар билан 902 ўқитувчининг ишдан кетиб қолгани ачинарли бир ҳолдир. Биргина Бекобод районидан уч йил ичида 204 ўқитувчи шароит яратиб берилмагани учун ишдан кетишга мажбур бўлган.

Бизнинг мамлакатимизда халқ ўқитувчисининг кадр-қиммати, обрў-эътибори нақадар улуғ. Шундай экан, халқ ўқитувчилари ҳақида чинакамига ғамхўрлик қилайлик. Уларнинг самарали ишлашлари учун барча шарт шароитларни яратиб бериш халқ маорифи органларининг жонажон ишидир.

Д. ЖАҚИПОВ,
Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги кадрлар бўлимининг бошлиғи.

ТАРТИБСИЗЛИКЛАР БАРТАРАФ ЭТИЛДИ

«Ташавтомаш» заводининг 1-цех ишчиларидан бир группаси редакцияга хат ёзиб, кундалик иш тақсимоти яхши йўлга қўйилмагани, ойнинг биринчи, иккинчи ўн кунлигида хотиржамликка берилиб, учинчи ўн кунликда планни бажариш учун штурмчиликка киришилаётгани, бунинг натижасида ишчилар ойнинг охирида ишдан кейин қолиб ҳам ишлашга мажбур бўлаётганликлари ҳақида шикоят қилишган эди.

Текширишда ишчиларнинг ёзган хатларидаги фактлар тўғри бўлиб чиқди.

«Бу масала,— деб жавоб юборди «Ташавтомаш» заводининг директори ўртоқ И. Припусков цех партия ташкилотларининг очиқ партия мажлисларида муҳокама қилинди. Заводда маҳсулот ишлаб чиқаришни бир меёрда олиб бориш юзасидан амалий тадбирлар белгилаб чиқилди».

Халқ контроли амалда

ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ-ДАВЛАТ КОНТРОЛИ КОМИТЕТИДА

АКТИВ КЎМАКДОШЛАР

— Биз активларимиздан хурсандмиз. Улар ғалабаларимизни мустаҳкамлашда, хиёнатчиларга қарши курашда фаол қатнашмоқдалар,— дейди ишчилар.

Ҳақиқатан ҳам биринчи бўлимдаги кўмаклашув группасининг аъзолари ўз зиммаларига юклатилган вазифани сидқидиллик билан бажариб, халқ ҳурматига сазовор бўлишяпти.

Группада 35 киши бор. Уларнинг ҳар бири сидқидиллик билан ишлаб, йўл қўйилган камчиликларни дарҳол тугатишга ҳаракат қилишяпти. Давлат ва жамоат мулкини кўз қорачуғидай сақлаш йўлида ҳормай-толмай ишлашаяпти. Улар бўлимнинг ҳамма ишларидан кўз-қулоқ бўлиб туришибди. Тез-тез жойларда текширишлар ўтказишяпти. Буларнинг ҳаммаси ижобий натижалар бераётир.

Кўмаклашув группаси ходимлари айниқса чорва моллари сонини кўпайтириш ва маҳсулдорлигини оширишга катта аҳамият беришяпти. Группа аъзолари чўпон Мутал Тўрақулов боқаётган молларни кўздан кечиришиб, анчагина камчиликларни аниқлашди. Чўпоннинг қўлидаги қўй ва эчкилардан беш боши етишмайди. Бундай ҳол Мўмин Мингбоев, Абдурасул Ҳайдаров ва бошқа чўпонларнинг отарларида ҳам содир бўлган. Албатта группа аъзолари чўпонларни огоҳлантиришди ва тез кунда камомат қўйларнинг ўрнини тўлдириш зарурлигини таъкидлашди. Натижада улар йўқолган қўйларни излаб топиб, ўз ўрнига қўйдилар. Чорва молларига қарашни яхшиладилар.

Группа аъзолари чўчқачилик фермасидаги ишларнинг қандай аҳволда эканлиги билан батафсил танишганларида 82 бош чўчқанинг ўринсиз йўқолганлиги маълум бўлиб қолди. Ферманинг бригадири Абдураҳмон Эшимов ўз вазифасига жинояткорона қараган. У ем-хашакдан ғайри-қонуний равишда фойдаланган. Ўз мансабини суиистеъмол қилган. Группа аъзоларининг ташаббуси билан бригадирнинг иши халқ судига топширилди.

Группа аъзолари паррандачилик фермаси ишларидаги камчиликларни аниқлашда ҳам маъмуриятга яқиндан ёрдам бермоқда. Товуқлар сертухум бўлишган. Лекин шунга қарамай, тухумнинг ҳаммаси омборга топширилмаган. Қисқа вақт ичида 2653 дона тухум гумдон қилинганлиги маълум бўлди. Кўмаклашув группаси аъзоларининг талабчанлик қилиши орқасида бу тухумлар бригадир Қаюм Каримовдан ундириб олинди. Паррандачилик фермасида ҳисоб-китоб ишларини тўғри йўлга қўйиш юзасидан зарур тадбирлар белгиланди.

Группа аъзоларидан Қодир Пардаев, Ғафур Тошбоев, Эргаш Миралиев, Тошбуви Йўлдошева, Дурхон Ортиқова каби софдил кишилар айниқса намунали ишламоқдалар. Улар ўзларига топширилган ишни сидқидиллик билан бажариб, кўпчиликнинг ҳурматига сазовор бўлишяпти.

Т. ХУШНАЗАРОВ,
1-«Оҳангарон» совхозининг 1-бўлими.

Шу кунларда Калинин бошқармасининг «Қизил Ўзбекистон» колхозидаги партия-давлат контролига кўмаклашувчи группа аъзолари янада фаол ишламоқдалар. Улар ғўза қатор ораларига ишлов беришнинг аҳволи билан батафсил танишиб, йўл қўйилган камчиликларни тезроқ бартараф қилиш юзасидан зарур чораларни кўришмоқда. Суратда: (ўнгдан учинчи) ўртоқ М. Иноғамов бошчилигидаги бир группа кўмаклашув группаси аъзолари ўртоқ А. Мўминов бошлиқ 2-бригадада ғўзани культивация қилишнинг сифатини текширишмоқда.

В. Салов фотоси.

ЯХШИ ТАШАББУС

Калинин бошқармасига қарашли «Москва» совхозидаги кўмаклашув группасининг аъзолари ташаббус билан ишлаб кўпчиликнинг иззат ва ҳурматига сазовор бўлишяпти. Группа аъзолари ҳар бир ишни пухта ташкил қилишга одатланишган.

Кунлардан бир кун ишчилардан бири кўмаклашув группасининг раиси ўртоқ Г. Давидовга келиб омборчи Т. Мустафоевнинг хиёнатчи эканлигини айтди. Раис омбордаги ишларни текшириб кейин сизга хабар қиламиз деди. Шундан кейин, группа аъзолари омборхонадаги ишлар билан батафсил танишиб чиқишди. Ҳисоб-китоблар билан қизиқишди. Текширишда омборчининг ишида жуда кўп камчиликлар борлиги маълум бўлди. Мустафоев ўз манфаатини кўзлаб иш тутган. Тарозидан уриб қолган. Қалбаки актлар тузган. Шундай қилиб, қисқа вақт ичида Мустафоев 2375 сўм растрата қилган.

Кўмаклашув группаси совхоз маъмурияти билан келишиб хиёнатчи Мустафоев ҳақидаги материални тергов органларига топширди.

Минерал ўғитларни сақлашда кўпгина камчиликлар содир бўлган. Навбатдаги йиғилишда бу масала муҳокама қилинди. Группа аъзолари ҳашар қилиш йўли билан қўшимча равишда ўғит сақланадиган омбор қуриш юзасидан бир фикрга келишди.

Яхши ташаббус оғизда қуруқ сўз бўлиб қолмади. Партия ташкилоти ва совхоз дирекцияси группа аъзоларининг фикрини маъқуллаб, бу ишда уларга ёрдам берди. Қисқа вақт ичида комсомол ва ёшларнинг актив иштироки билан катта омбор қурилди. Давлатнинг бу қурилишга сарфланиши лозим бўлган 1200 сўм пули тежаб қолинди.

Кўмаклашув группасининг аъзолари ташаббус кўрсатиб, фойдали ишлар қилишмоқда.

Я. МОРДУХАЕВ.

Калинин бошқармасидаги партия-давлат контроли комитетининг штатсиз инспектори.

КЎПЧИЛИК МАНФААТИНИ КЎЗЛАБ

Бизнинг жамоатчилик асосида ташкил этилган қишлоқ хўжалик бўлимимиз бир йилдан бери самарали ишламоқда. Бўлимнинг тез-тез йиғилишлари бўлиб туради. Буларда яқин кунлар ичидаги қилинадиган ишларимиз планлаштирилади. Бажарилган ишларнинг натижалари ҳақида мулоҳазалар юритилади. Тажрибалар ўртоқлашилади.

Бўлим ишни кенг активларга таянган ҳолда олиб боряпти. Шу сабабли ҳам оммавий текширишлар ўтказишимиз оператив равишда муваффақиятли амалга ошириладиган бўлиб қолди. Бизга жамоатчи контролерлар жойлардан ўзлари аниқлаган камчиликлар ҳақида ҳам тез-тез сигналлар беришиб турибди. Бу сигналларни кўмаклашув группаси аъзолари жойларга бориб ўз вақтида текшириб туришади.

Ҳамид Олимжон номли колхоздаги жамоатчи контролер Қодир Исманов ғайратчанлиги билан бошқаларга намуна бўлмоқда. У бригадаларда тез-тез бўлиб туради. Техникадан фойдаланишнинг аҳволларини кўздан кечиради. Сувчилар билан суҳбатлашади ва уларнинг ишига назар солади. У ҳар бир ишнинг сифатли бўлишига ҳаракат қилади, қимматли маслаҳатлар бериб, колхозчиларни яхши ишлашга чақиради. Бизда бундайлар жуда кўп. 1-«Оққўрғон» совхозидаги ишчи В. Александров, «Озод» колхозининг аъзоси У. Омонов, Куйбишев номли колхознинг аъзоси Эргашев ўртоқлар ана шулар жумласидандир.

Маълумки, «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхози энг йирик хўжаликлардан бири. Бу ерда бизнинг активимиз, кекса коммунист ўртоқ Д. Уткин ишлайди. Қачон қараманг, у бўлимларда бўлади. Ўртоқ Уткин камчиликларни йўқотишда кўмаклашув группасига, маъмуриятга яқиндан ёрдам бериб, ҳамманинг ҳурматига сазовор бўлмоқда.

Биз халқ контролерлари билан биргаликда жуда кўп текширишлар олиб боряпмиз. Бу текширишларда ишлаб чиқариш бошқармаси, «Узсельхозтехника» бирлашмаси район бўлими ва бошқа идораларнинг мутахассислари бизга яқиндан ёрдам бермоқдалар. Улар бўлимнинг ҳар қандай топшириғини сидқидиллик билан бажаришга ҳаракат қилишмоқда.

Бўлим асосан экин экиш, трактор ва машиналардан фойдаланиш, уруғлик, ўғитлардан фойдаланиш, агротехника қоидаларига риоя қилиш, шунингдек қатор ораларига ишлов бериш, экинларнинг белгиланган қалинликда бўлиши, суғориш, озиқлантириш, ҳашаротларга қарши кураш масалалари билан, шунингдек экинларни йиғиштириб олишга тайёрлаш, пахта терим машиналарини ҳозирлаб қўйиш, тайёрлов пунктларида пахтани сақлаш каби масалалар билан системали равишда шуғулланиб турибди.

Бўлимнинг штатсиз ходимлари юқоридаги ишларнинг ҳаммасини ўз вақтида ва сифатли бажарилиши, ҳар бир ишнинг юқори савияда ўтиши устидан қаттиқ назорат олиб бормоқдалар. Контролерларимиз ишда йўл-қўйилган камчиликларни аниқлаш билан бирга уларни тезроқ тузатишда нималарга эътибор қилиш зарурлиги ҳақида бизга маълумотлар беришади. Шу билан бир қаторда камчилик содир бўлган жойларнинг ўзида бўлиб, уни тузатиш юзасидан зарур чоралар кўрадилар. Биз бу билан кифояланиб қолмаймиз. Текширган ишнинг натижаси юзасидан партия-давлат контроли комитетига хабар қиламиз ва бундан кейин йўл қўйилган камчиликларнинг такрорланмаслиги юзасидан қўшимча тадбирлар кўрилишига эришамиз. Бизнинг сигналимиз бўйича жуда кўп масалалар партия-давлат контроли комитетида, шунингдек бошқарма партия комитети бюросида ҳам муҳокама қилинди.

«Партия XXII съезди» колхозининг раиси Сиртбоев сидқидиллик билан ишламади. Жамоат ерини талон-торож қилишга йўл қўйди. Колхозчилар ўртасида меҳнат интизомини мустаҳкамламади. Шу каби бошқа анчагина камчиликларга йўл қўйди. Бу масала партия комитети бюроси муҳокамасида кўриб чиқилди ва унинг раислик вазифасида қолиш-қолмаслиги масаласи колхозчиларнинг умумий йиғилиши муҳокамасига тавсия этилди. Натижада колхозчилар раҳбарликни уддалайолмаган Сиртбоевни вазифасидан озод қилишди. Унинг ўрнига ишчан ва ташкилотчи ўртоқни сайлашди.

Кўмаклашув группаси аъзолари «Москва» колхози правлениеси ишидаги жиддий камчиликларни ҳам аниқлади. Айниқса бу ерда қатор ораларига ишлов бериш кўнгилдагидек ташкил этилмаган, Ғўзаларни ўт босиб кетган. Тракторлар ва ишчи кучларидан тўғри фойдаланилмаган. Бу масала ҳам партия комитети бюроси муҳокамасига қўйилиб, колхоз раиси Шубладзе ва партия ташкилотининг секретари Алтаев ўртоқлар қаттиқ огоҳлантирилдилар. Улардан яқин кунлар ичида йўл қўйилган камчиликларни тузатиш талаб этилди.

Биз Алимкент ва «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхози пахта заводларидаги ишлар билан танишганимизда бу ерларда пахтани чиритиб, қиздириб юборишдек ярамас фактларга дуч келдик. Текшириш якунлари партия-давлат контроли комитетида ва бошқарма партия комитети бюросида атрофлича муҳокама қилиниб, бу ишда айбдор бўлган кишилар қаттиқ жазоландилар.

«Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозидаги тайёрлов пунктида топширилган пахта учун ажратилган пулни бермаслик, терилган пахталарга кам ҳақ тўлашдек ярамас фактлар мавжуд эканлиги маълум бўлиб қолди. Уткин, Жўрунтоев ўртоқлар тайёрлов пунктидан келган сигналларни яна бир бор қайта текширишди. Натижада 44777 сўм 66 тийин пул пахта топширган хўжаликларга қайтариб берилди. Пунктнинг бухгалтери Ткалич ўз вазифасидан олиб ташланди. Партия-давлат контроли комитети пункт мудири Мавлудовга эса қаттиқ виговор эълон қилди.

Бизнинг штатсиз бўлим ходимлари хўжалик ҳисобида ишлаётган комплекс механизациялашган бригадаларнинг иши устидан ҳам назорат қилишиб турибди. Уларнинг бой тажрибаларини оммалаштиришга муносиб ҳисса қўшмоқдалар. Контролерларимиз В. А. Тюпко, Шевкет Атаманов Ридван Давлетов каби моҳир механизаторларнинг тажрибаларини кенг оммалаштиришга алоҳида эътибор беришмоқда. Эндиликда биз бу илғорларнинг даласида тез-тез бўлиб турибмиз. Уларнинг хўжалик раҳбарлари билан тузган шартномаларнинг қандай бажарилиши устидан назорат қилиб турибмиз.

Яқинда биз партия комитети бюроси аъзоларининг актив иштироки билан колхоз ва совхозларнинг бухгалтерлари, экономистларнинг йиғилишини ўтказдик. Бу йиғилишларда хўжалик ҳисобида ишлаётган звеноларнинг иш тажрибаларини оммалаштирдик ва галдаги вазифалар ҳақида батафсил гаплашиб олдик.

Шу кунларда бизнинг контролерларимиз яна ҳам фаолият билан меҳнат қилишаяпти. Улар ҳар бир картада сувнинг қандай қўйилаётганлигини текширишмоқда. Ғўза зараркунандаларига қарши курашни кенг авж олдиришмоқда. Шу билан бирга, ҳар бир механизаторнинг қатор ораларида эҳтиётлик билан ишлаш ва ҳар бир гектар ерда кўчатларнинг белгиланган қалинликда бўлишига эришиш юзасидан кенг тушунтириш ишлари олиб боришмоқда.

Биз бутун куч ва эътиборимизни йўл қўйилаётган камчиликларни тезроқ бартараф қилишга ва экинлардан мўл ҳосил етиштиришга сафарбар қиламиз.

Ф. ИЗМАЙЛОВ,
Оққўрғон бошқармасидаги партия-давлат контроли комитети штатсиз бўлимининг мудири.

Қурилишларда суръат тезлаштирилсин

Шу кунларда Тошкент қишлоқ область партия комитети ва область ижроия комитетининг партия-давлат контроли комитетининг ходимлари матлубот кооперацияси системасида капитал қурилиш ишларининг боришини текширмоқдалар.

Дастлабки текшириш шуни кўрсатдики, жойларда савдо шохобчалари ва маданий-маиший бинолар қурилиши жадал суръатлар билан олиб борилмаяпти. Жуда кўп жойларда бу мақсад учун ажратилган маблағлар ой сайин фойдаланилмасдан қолиб кетмоқда. Беш ой давомида савдо шохобчалари учун бинолар қуриш плани атиги 26,2 процент бажарилган. Бу йилги планга мувофиқ жойларда 70 та объект қурилиб фойдаланишга топширилиши керак. Бу объектлардан 23 таси эса май ойигача қуриб биткazилиши керак эди. Афсуски, ўтган беш ой давомида ҳаммаси бўлиб 15 та объект қурилиб, фойдаланишга топширилди, холос.

Текширишда шу нарса маълум бўлаётирки, айрим хўжалик ташкилотларининг раҳбарлари капитал қурилиш ишларини тегишинча контроллик қилмаётирлар. Маблағларни ўз вақтида сарфлаш чорасини кўришмаяпти. Район матлубот союзлари, область матлубот союзи ва «Узкоопстрой-монтаж» раҳбарлари ана шундай камчиликларга йўл қўймоқдалар. Бу ташкилотларнинг раҳбарлари ҳар бир объектдаги ишнинг қандай аҳволда эканлиги билан қизиқишмай қўйган. Натижада қурувчи ва монтажчилар ўртасида меҳнат интизоми бўшашиб кетган. Шу сабабли ҳам кўпгина бинолар вақтида фойдаланишга топширилмаётир.

Оққўрғонда ошхона қурилиши 1959 йилда бошланган эди. Район матлубот союзи раҳбарларининг беғамлиги орқасида бу қурилиш ҳалига қадар тамомланмаган ва фойдаланишга топширилмаган.

Бундай кўнгилсиз аҳволни Янгийўл матлубот союзига қарашли қурилишларда ҳам учратиш мумкин. Айниқса Олмазор посёлкасидаги болалар боғчаси, «Халқобод» совхозидаги қишлоқ магазини қурилиши чўзилиб кетяпти. Участка қурилишининг прораби ўртоқ Р. Челибоев ўз вазифасига ниҳоят даражада масъулиятсизлик билан қараяпти. У қурилиш объектларида бир неча кунлаб бўлмайди. Борган вақтларида эса иш билан юзаки танишиб, яна изига қайтаверади.

Бир қатор объектларда қурилиш ишлари бажарилган бўлса ҳам лекин бу ерларда монтаж ишлари ниҳоят даражада чўзиб юборилмоқда. Бу эса тайёр объектларни фойдаланишга топширишни орқага сурмоқда. «Ўзбекбирлашув»нинг махсус монтаж бошқармаси (бошлиғи ўртоқ М. Николаев)нинг айби билан Оҳангарондаги нонвойхона биноси қурилишининг монтаж ишлари ўтган йилдан бери тамомланмасдан келяпти.

ДАЛАЛАР ЎТДАН ТОЗА БЎЛСИН

Ўрта Чирчиқ бошқармасининг меҳнаткашлари 50 минг тонна пахта етиштириш учун кураш бошлаганлар. Бу курашда жуда кўп колхоз ва совхозларнинг меҳнаткашлари фаол қатнашмоқда. «Ленин йўли», «Полярная звезда», «Северний маяк» каби бир қанча хўжаликларнинг аъзолари ғўза қатор ораларига сифатли ишлов бермоқдалар. Улар ҳар дақиқадан унумли фойдаланиб, ҳар бир туп ғўзада кўплаб ҳосил бўлиши учун ҳаракат қилишяпти.

Бу хўжаликларда ғўза қатор ораларига ишлов бериш тез ва сифатли ўтказилаяпти. Энг қувончлиси шундаки, илғорлар ғўзани озиқлантиришни анча барвақт ўтказдилар. Натижада ғўзалар тез ўсиб, бўлиқ ҳосилга кирмоқда. Бу ерда механизаторларнинг унумли ишлаши учун барча қулайликлар яратиб берилган. Шу сабабли ҳам механизатор ва звено бошлиқлари шахсан ўзлари ишда намуна кўрсатишяпти. Ҳозир жуда кўп майдонлар тўртинчи культивациядан чиқарилмоқда. Далада ишлайдиганлар учун барча қулайликлар яратилган. Иссиқ овқат ўз вақтида бўлиб турибди. Болалар боқчаси ишлаяпти. Дала шийпонлари безатилган. Агитаторлар илғорларнинг иш тажрибаларини системали равишда оммалаштириб турибдилар. Буларнинг ҳаммаси иш унумини оширишга сабаб бўлмоқда.

Лекин бошқарманинг ҳамма хўжаликларида ҳам аҳвол ана шундай қувончли деб бўлмайди. Бир қатор хўжаликларда ғўзага ишлов бериш кўнгилдагидек эмас. Айниқса ғўзаларни бегона ўтлардан тозалаш ёмон аҳволда. Киров номли совхоз далаларини айланган киши шу кунларда қилинаётган иш олинган социалистик мажбуриятга тўла жавоб бермаслигини кўриб ачинади. Биз совхознинг ўртоқ Г. Пак бошқараётган бўлимида бўлганимизда ана шундай фактга дуч келдик. Бўлим пайкалларидаги ғўзаларни бегона ўт босган. Иккинчи, учинчи, тўртинчи ва бешинчи бригададаги кўпгина карталарда айниқса аҳвол чатоқ, ўт сероб. Бунинг натижасида ғўзалар ўсишдан орқада қолмоқда. Бу ердаги ғўзаларнинг аксарият қисми ҳали ҳам шонага кирмаган. Ҳосил шохлари жуда кам. Совхознинг ўртоқ Камолов бошлиқ бригадасида ғўзани культивация қилиш сифатсиз ўтказиляпти. Шу сабабли ҳам чопиқдан чиқарилган майдонларда икки-уч кундан кейин яна бегона ўт пайдо бўлмоқда. Биз бригада бошлиғидан нега бегона ўтларнинг томири билан суғуриб олмаяпсиз, десак у бепарволарча энди шундай қиламиз-да, деб жавоб берди.

Шуниси ҳам ачинарлики, бригада ишчилари ўртасида меҳнат интизоми ниҳоят даражада бўшашиб кетган. Ишга кеч келиш, ишдан барвақт қайтиш одат тусига кириб қолган. Бригада бошлиғи ҳам, сифат инспектори ҳам қилинган ишнинг ҳажми ва сифатига аҳамият беришмай қўйишган.

Ўртоқ Ҳосилтоев бошқараётган бўлимнинг иккинчи, еттинчи, бешинчи бригадаларида ҳам дала ишлари ана шундай сифатсиз олиб борилмоқда. Суғорилган ерлар жуда кечикиб культивация қилиняпти. Суғоришда агротехника қоидаларига тўла риоя қилинмаяпти. Шундай ачинарли аҳвол юз беришига қарамай, совхоз маъмурияти биринчи галда унинг директори ўртоқ Ф. Муталов шошилинч чоралар кўрмаётир. Ҳар бир бўлим ва бригада бошлиқларига нисбатан талабчанлик қилишни бўшаштириб юбормоқда. Совхозда меҳнаткашларга маданий маиший хизмат кўрсатиш ҳам ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Жуда кўпгина бригадаларда дала шийпонлари ташкил этилмаган. Газета ва журналларни обуначиларга етказиб туриш йўлга қўйилмаган. Ясли ва боғчаларнинг иши қаровсиз аҳволда.

Ўртоқ С. Иброҳимов раислик қилаётган Куйбишев номли колхоздаги 300 гектардан ортиқ ғўза ўт ичида қолиб кетган. Қарийб 600 гектарча ерга ўз вақтида ўғит солинмаган. Суғориш ҳам ёмон аҳволда. Жуда кўпгина майдонларда ғўзалар чанқаб қолганлиги сабабли шоналарини тўкиб юбормоқда. Пахта майдонларини бегона ўтлардан тозалашга аҳамият берилмаётганлиги орқасида ғўза зараркунандалари кўпайиб кетмоқда. Бу аҳволнинг олдини олишга колхоз агрономи ўртоқ Абдуқодиров ҳам эътибор бермаётир.

Бошқармадаги Карл Маркс номли колхозда аҳвол ачинарли. Колхоз раиси ўртоқ М. Цой ғўза қатор ораларига ишлов беришдаги камчиликларни тузатиш, айниқса ғўзаларни бегона ўтлардан тозалаш ҳақида жуда кўп ваъдалар бераяпти. Аммо сўзининг устидан чиқмаяпти. Ҳатто раиснинг иссиқ овқат ташкил қилиш ҳақида берган ваъдаси ҳам ҳамон бажарилгани йўқ. Ўртоқ Цой бригадалардаги ҳақиқий аҳвол билан яқиндан таниш эмас. У тез-тез далаларда бўлмайди. Ходимларга нисбатан талабчанликни бўшаштириб юборган. Шу сабабли ҳам дала ишлари ўлда-жўлда қолмоқда.

Июль — ҳосилга ҳосил қўшишда энг ҳал қилувчи ой ҳисобланади. Биз ҳар бир дақиқадан унумли фойдаланиб, ғўза қатор ораларига ишлов беришни сифатли ташкил қилишимиз керак. Айниқса чанқаган ғўзаларни кечалари қондириб суғориш ва бу ишга тажрибали сувчиларни ажратиш лозим. Суғоришни шундай ташкил этмоқ керакки, ҳамма бригадаларда суғориш икки сменада ташкил қилинсин. Ғўзани озиқлантиришдаги камчиликларни дарҳол тузатмоқ зарур, Маҳаллий ва минерал ўғитлардан моҳирлик билан фойдаланиб, ўсишдан қолган ғўзаларга қўшимча озуқа бермоқ керак. Ҳамма майдонда бегона ўтларни тозалаш ҳосилга ҳосил қўшишдаги энг муҳим омиллардан биридир. Ўртачирчиқликлар бу ишларни қанчалик пухта ташкил қилсалар, кенг майдонларда шунчалик юқори ҳосил етиштирилади.

Т. САЛОҲИДДИНОВ.

Калинин ишлаб чиқариш бошқармасидаги «Партия XXI съезди» совхози катта парник хўжалигига эга. Хўжаликнинг плёнкалар остида ўстирилаётган помидорлари очиқ майдонлардаги помидорларга қараганда роса бир ой олдин пишди. Суратда: совхознинг моҳир сабзавоткорларидан Қодир ота Абдуллаев қизариб пишган помидор ҳосилларини кўздан кечирмоқда.

Ҳ. Ҳайитмуҳамедов фотоси,

(ЎзТАГ фотохроникаси).

СОҒ ТАНДА — СОҒ АҚЛ

САЛОМАТЛИК КУНИ ОЛДИДАН

Ҳар бир ўқувчи ёзги каникулни қувноқ ва сермазмун ўтказишни истайди.

Хўш, бунинг учун нималарга аҳамият бериш лозим?

Гўзал жойларда — дарё ва кўлларнинг соҳилларида, ўрмонлар ва дарахтзорларда республиканинг пионер лагерлари ва санаторийлари жойлашган. Лекин, бу санаторий ва лагерлар ҳамма пионерларнинг дам олишини таъминлай олмайди, албатта. Демак, ўқувчиларнинг бир қисми ўз уйларида дам олишади.

Ёшликда қилинадиган жисмоний машқлар ўсаётган организмни ҳар тарафлама тараққий эттиради. Кам ҳаракат қилиш натижасида марказий нерв системасининг фаолияти ўзгаради. Бола тез чарчайдиган бўлиб қолади.

Кам ҳаракат қилиш нерв системасининг ҳолатига ёмон таъсир этади. Натижада мускуллар заифлашиб, организмда модда алмашуви бузилади, қон айланиши ва нафас олиш ёмонлашади. Болада жисмоний заифлашиш бошланади.

Бола қобилиятини ошириб боришда жисмоний машқлар билан бир қаторда организмни чиниқтириш ҳам муҳим роль ўйнайди. Пионерлар ёзда битта турисикда юришлари лозим.

Қуёш — киши соғлигининг кучли манбаидир. Қуёш нурлари микробларни ўлдиради, киши терисида пигмент моддаларини кўпайтиради. Қуёш нурида пишган терини офтоб урмайди, яра-чақалар ҳам чиқмайди, чиқса ҳам тез тузалади.

Қуёш нурлари томирларни кенгайтиради. Кенгайган томирларга қон тўлиб, тери қизаради ва исийди. Нафас олиш тезлашади ва чуқурлашади. Бадандан кўп тер, яъни карбонат ангидрид чиқиб, организм кўпроқ кислород ютади, модда алмашуви кучаяди. Нерв системаси мустаҳкамланади.

Баъзи болалар эртадан кечгача сувда чўмилиб, куни бўйи тупроқда қорилиб ётади. Бу, албатта тўғри эмас. Ҳар бир иш ўз меъёри билан қилингани яхши. Офтобда тобланиб бўлгандан сўнг, чўмилиш ёки душда ювинишнинг фойдаси катта.

Офтобда ётишдан олдин чўмилиш ёки сув ва қуёш процедурасини бир-бири билан тез-тез алмаштиравериш ярамайди. Чўмилиб бўлгандан кейин дам олиш ва овқатланиш лозим.

Бундан ташқари баданни ҳаво билан чиниқтириш даркор. Мунтазам равишда ҳаво ваннасини қабул қилиш ёз фаслидан бошланиши зарур. Ҳаво ваннаси нерв, юрак ва қон томирлари системасини яхшилаб, нафас олиш ва бошқа органлар ишини кучайтиради, организмнинг умумий чидамини оширади. Болани паст температурага ўргатиб, қиш совуғига яхши бардош берадиган қилади.

Шунингдек, организмни сув билан чиниқтирабориш керак. Бу ишни аслида ёзда бошлаб, бутун йил бўйи давом эттириш лозим. Баданни хўл сочиқ билан артиш ва оёқни ҳар куни ётишдан олдин ювиш даркор.

Спорт ўйинлари болаларни жисмоний жиҳатдан тарбиялашда катта аҳамиятга эгадир. Спорт организмга физиологик жиҳатдан катта таъсир этади ва болани тез ҳаракат қиладиган, кучли ҳамда чаққон бўлишига ёрдам беради, модда алмашинуви, қон айланиши, нафас олиш процессларининг кучайишига олиб келади.

Қуёш, ҳаво, тиниқ сув — бизнинг яқин дўстимиз. Шундай, экан, улардан тўла баҳраманд бўлиш керак. Бу билан соғлигимиз мустаҳкамланади.

М. ОБИДОВА,
медицина фанлари кандидати.

ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ

Скандинавия мамлакатларига қилинган сафар тўғрисида

Москва радиоси ва телевидениеси орқали сўзлаган нутқи

(Боши биринчи бетда)

Данияда бўлган йиғилишларнинг бирида менга, сизлар социал-демократик партиялар билан алоқалар боғлашга қандай қарайсиз, деб савол беришди. Бунга жавобан мен, бизнинг Коммунистик партиямиз ишчилар синфининг, ишчилар синфи барча отрядларининг ва оммавий ташкилотларининг бирлиги учун курашади, деб айтдим. Меҳнаткашларнинг ўз ҳаётий ҳуқуқлари учун, тинчлик ва социал тараққиёт учун олиб бораётган курашида бундай бирлик жуда катта роль ўйнайди. Тинчлик учун олиб борилаётган курашда коммунистлар, социал-демократлар, нияти холис барча кишиларнинг куч ва ғайратларини бирлаштирмоқ керак.

Дания ва Норвегия ҳукуматларининг, ўз мамлакатларининг территориясида ядро қуролини жойлаштиришга йўл қўймадик ва бизда бундай ният бўлмади, деган гапларига ҳайрихоҳлик назари билан қарадик. Дания ва Норвегия ҳукуматларининг НАТОнинг кўп томонлама ядро кучларида қатнашишдан бош тортишлари бу районда тинчлик ишини мустаҳкамлашга, ҳеч шубҳасиз, ёрдам беради. Бу — тинчликни, шу жумладан Европанинг шимолидаги тинчликни мустаҳкамлаш ишига қўшилган катта ҳиссадир.

Лекин, албатта, шу фактга ҳам етарли баҳо бермаслик мумкин эмаски, Скандинавия мамлакатларида НАТО ҳарбий блокининг планларини қувватлаётган ва шу билан бирга ҳийли нуфузли бўлган кучлар бор, бу блокнинг фаолияти тинчликни мустаҳкамлаш вазифасини асло кўзлаётгани йўқ.

Бироқ, тўла асосга эга бўлган ҳолда шуни айтиш мумкинки, турли социал тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаши принципи турли социал тузумдаги давлатлар ўртасидаги муносабатлар асосланиши лозим бўлган реал негиз деб эътироф қилинмоқда ва бу нарса қўшма ахборотларда ҳам ўз ифодасини топди.

Скандинавия мамлакатларидаги давлат арбоблари ҳам, жамоатчиликнинг намояндалари ҳам бизнинг мамлакатимиз билан ҳамкорликни ва яхши қўшничилик муносабатларини мустаҳкамлаш тўғрисида гапирганларида тинчликни ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш ишига Совет Иттифоқи қўшаётган катта ҳиссани ҳамиша уқтириб ўтдилар.

Ўз навбатида биз ҳам Совет Иттифоқи билан Скандинавия мамлакатлари ўртасида вужудга келган муносабатлар тинч-тотув яшаш принципининг амалдаги реал ифодаси эканлигини айтдик ва буни яна бир марта таъкидлаймиз. Бизнинг иқтисодий муносабатларимиз яхшиланиб бормоқда, савдо-сотиқ муваффақиятли ривожланмоқда, маданий, илмий-техника алоқалари кенгайиб бормоқда. Кейинги йилларда давлат йўли билан қилаётган алоқаларимиз ҳийли кучайиб кетди. Бизнинг қилган сафаримиз бу алоқаларни тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлайди, деган умиддамиз.

Шуни айтишим керакки, учрашувлар ва суҳбатлар вақтида Дания, Швеция ва Норвегиянинг ҳукуматлари ҳам, савдо-саноат доиралари ҳам иқтисодий ҳамкорликни ва савдо-сотиқни янада ривожлантиришга ғоят қизиқдилар. Улар узоқ муддатли битимлар тузишдан ўзларининг манфаатдор эканликларини кўрсатмоқдалар, биздан заказлар олишни истамоқдалар, шу заказлар асосида корхоналар узоқ вақт иш билан таъминланган бўлур эди. Бу нарсада Европа бозоридаги конъюнктуранинг беқарорлиги, яна бунинг устига Америка, Англия, Ғарбий Германия фирмаларининг ва бошқа фирмаларнинг ўсиб бораётган конкуренцияси ўзини сездираётганга ухшайди. Савдо-саноат доираларининг намояндалари ўзлари учун Совет Иттифоқининг бели бақувват заказчи эканлигини яхши биладилар ва шунинг учун ҳам биз билан иқтисодий алоқаларни кенгайтиришга интилмоқдалар.

Дания, Швеция, Норвегия савдо-саноат доираларининг намояндалари бизнинг мамлакатимиз билан қилинаётган савдо муносабатларининг чуқур томирлари борлигини таъкидламоқдалар. Ўша мамлакатларда ҳозирги савдо-саноат доиралари намояндаларининг оталари ва боболари ҳам Россия билан савдо-сотиқ қилганлигини ва бу савдо-сотиқни давом эттириш ҳамда ривожлантиришни васият қилиб қолдирганлигини менга неча марталаб айтишди. Кўпгина фирмаларнинг вакиллари, Совет Иттифоқи билан иқтисодий алоқада бўлиб келганлигимиз ва бу алоқаларни давом эттираётганлигимиз учун ҳам ишимиз яхши бораётир, дейишди.

Шуни айтишим керакки, иқтисодий алоқаларни кенгайтирмоқ учун бизда катта имкониятлар бор: бизда Скандинавия мамлакатларига етказиб берадиган моллар бор, шу билан бирга Скандинавия мамлакатларида ҳам бизни қизиқтираётган бир қанча моллар бор.

Данияга қилган сафаримиз вақтида, ҳозир Данияда илгари тузилган битимларга мувофиқ қурилаётган кемалардан ташқари, Совет Иттифоқига яна тўртта рефрижератор кема етказиб бериш тўғрисидаги шартнома имзоланди. Совет Иттифоқининг баъзи қишлоқ хўжалик молларини 1964 йилда қўшимча миқдорда харид қилиб олиши тўғрисида аҳдлашиб олинди. Совет молларини Данияга сотишни кўпайтириш назарда тутилиб, бунга розилик берилди.

Совет-Швеция савдоси учун тағин ҳам стабилроқ негиз яратиш мақсадида Швецияда узоқ муддатли — беш-олти йилга мўлжалланган — шартнома тузиш имкониятини кўриб чиқиш тўғрисида битимга келинди.

Шуни айтиб ўтмоқчиманки, Швеция ҳукумати ҳам совет молларини харид қилишни, шунингдек Швеция молларини Совет Иттифоқига сотишни кўпайтиришга розилик билдирди. Биз газ қувурлари ва нефть қувурлари қуриш учун керакли трубаларни яна Швеция корхоналарига заказ қилишга тайёр эканлигимизни айтдик.

Гарчи совет саноати ўзимизга зарур трубаларни кўп миқдорда ишлаб чиқараётган бўлса ҳам, биз швед трубаларини харид қилишни давом эттираберамиз. Шведларнинг ўзлари асосан совет заказларини бажармоқ учун махсус завод қурганликларини бизга айтишди. Маълумки, Совет Иттифоқига трубалар етказиб беришни сиёсий сабабларни важ қилиб тўхтатишни талаб этган НАТОдаги муайян доираларнинг тазйиқига ўз вақтида шведлар учмадилар. Бошқа мамлакатларда баъзи бир кимсалар бу тазйиққа берилдилар ва энди улар бунга пушаймон қилаётган бўлсалар керак. Шведлар эса, ўзлари биз билан тузган шартномаларни ҳалол бажаришди. Биз ҳам уни қадрлаймиз.

Норвегия — Совет Иттифоқи билан чегарадош мамлакат. Чегарадош Пасвик дарёсининг энергетика ресурсларини тақсимлаш тўғрисида биз у билан битим тузганмиз. Биргаликда куч ва ғайрат сарфлаш натижасида мазкур дарёда Борисоглебская гидроэлектростанцияси қурилди. Бу электростанцияни қуришда қилинган ҳамкорликнинг ижобий тажрибасини ҳисобга олиб ва бизнинг сафаримиз вақтида норвег томони мурожаат қилганлиги муносабати билан биз ўша дарёда янги электростанция қуришда норвег фирмаларининг иштирок қилишига розилик бердик. Биз бошқа бир қанча соҳаларда ҳам ҳамкорликни кенгайтириш имкониятини муҳокама қилишга рози бўлдик. Арктика шароитидаги қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги соҳасида эришилган тажрибаларни ва илмий ютуқларни айирбошлаш фойдали деб топилди.

Табиийдирки, барча иқтисодий, савдо муносабатлари ўзаро манфаатли асосга қурилади. Кези келганда шуни айтиб ўтайликки, Скандинавияда бўлган вақтимизда биз индустриямиз ишлаб чиқараётган саноат ускуналари ва бошқа ускуналарни, буюмларни сотиб олмоқ учун Совет Иттифоқига кўп заказлар бериш мумкинлигига мазкур мамлакатлардаги савдо-саноат доираларининг эътиборини жалб қилдик.

Энди менга шу мамлакатларнинг ҳар қайсисида кўрган нарсаларимиздан олган таассуротларимизни қисқача айтиб ўтишга ижозат бергайсиз.

Биз сафаримизни Данияни бориб кўришдан бошладик. Дания — қишлоқ хўжалиги айниқса сут чорвачилиги юксак даражада ривожланган мамлакат. Кейинги даврда у индустриал мамлакат тариқасида ҳам актив ривожланмоқда.

Фюн оролини бориб кўриш бизда ғоят катта таассурот қолдирди. Бу оролни Даниянинг боғи дейишади. У ерда биз Дания халқининг қишлоқ хўжалигини юритишдаги катта ютуқлари билан танишиш имкониятига эга бўлдик. Биз жуда яхши ишлаб қўйилган далаларни, топтоза ва теп-текис бўлиб ўсган дон экинларини кўрдик. У ерда қишлоқ хўжалиги юксак даражага кўтарилган. Данияликлар, масалан, дон экинларининг ҳар бир гектаридан 30—40 центнер ва ҳатто 50—60 центнер ҳосил олмоқдалар.

Минерал ўғитларнинг миқдори ва сифати, шунингдек уруғчиликни тўғри ташкил этиш ҳосилдорликни оширишда асосий роль ўйнайди. Данияда хўжаликларини биз бориб кўрган фермерлар ҳар бир гектарга 600 килограммдан 1200 килограммгача минерал ўғит солаётганликларини гапириб беришди.

Даниядаги хўжаликлар, шуни ҳам ҳозир айтиб қўяйки, Швециядаги хўжаликлар ҳам — кичкина хўжаликлар бўлиб, улар ўзларининг ташкилий формалари жиҳатидан бизга тўғри келмайди, албатта. Лекин уларнинг минерал ўғитлардан фойдаланиш, тупроқни химиявий анализ қилиш, селекция ва чорвалар зотини яхшилаш ишларини ташкил этиш соҳасидаги тажрибалари биз учун фойдали тажрибадир. Бизнинг олимларимиз ва селекционерларимиз данларнинг тажрибаси билан танишсалар яхши бўлур эди, албатта. Бизнинг мутахассисларимиз ўша районларга бориб, қишлоқ хўжалиги соҳасида қилинган фойдали ишлар билан танишиб чиқадилар, деб Дания ҳукумати билан аҳдлашиб қўйдик. Ўз навбатида биз ҳам деҳқончилик ва чорвачиликдаги ўз тажрибаларимизни кўрсатишга тайёр эканлигимизни билдирдик.

Данияда чорвачилик жуда яхши ташкил этилган. Даниянинг соғин сигирлари яхши, сермаҳсул сигирлардир. Сутининг таркибидаги мойнинг миқдори 6,95 процентга етган сигирларни кўрдик. Ақл бовар қилмаётгандек бўлиб кўринса ҳам, лекин шундай сигирлар бор. Данияда чўчқачиликни ривожлантиришда катта муваффақиятларга эришилган. Чорва молларнинг сермаҳсул зотларини етиштиришда данлар қўлга киритган тажриба диққат ва эътиборга сазовордир.

Данияда Далумдаги қишлоқ хўжалик мактаби бизга Даниянинг қизил сигир зотидан бўлган учта ғунажинни ва битта таначани тортиқ қилди. Дания қишлоқ хўжалик кенгашининг раиси жаноб Андерсенга ва Далумдаги қишлоқ хўжалик мактабининг директори жаноб Петерсенга бу тортиқ учун, бизнинг халқимизга нисбатан кўрсатилган яхши ҳислар учун ўз ташаккуримни ўша вақтда ҳам айтдим ва ҳозир ҳам яна айтаман.

Бизга тортиқ қилинган наслдор чорва моллар — Даниядаги зотли соғин сигирларнинг энг яхши намуналаридир. Менга айтишларига қараганда, бизга тортиқ қилинган таначанинг акаси бўлган буқачага биз бориб кўрган қишлоқ хўжалик виставкасида биринчи мукофот берилган экан. Биз ўша виставкада Даниянинг яхши йилқиларини кўрдик. Бироқ, мен бошқа иқтисодий ривожланган мамлакатларда бўлгани каби, Данияда ҳам қишлоқ хўжалигида отларнинг аҳамияти йўқолиб бораётганлигини сездим.

Данларнинг, шунингдек шведларнинг ҳам деҳқончилик соҳасидаги асосий «мўъжизаси» уларда қандайдир жуда яхши ер борлигида эмас, албатта, — мазкур мамлакатлардаги ерларни асло жуда яхши ерлар деб бўлмайди, шунингдек бу асосий «мўъжиза» уларда қандайдир бошқа алоҳида сирлар борлигида ҳам эмас. Мен юқорида айтиб ўтганимдек, бутун гап шундаки, бу ерларга кўп минерал ўғит солинади ва бу ўғитлардан моҳирлик билан фойдаланилади.

Мен Даниядаги фермерларга, агар сизларнинг минерал ўғитларингиз бўлмаса, Данияда дон экинларининг ҳосилдорлиги дарров гектар бошига 9—10 центнерга тушиб қолган бўлур эди, дедим. Уларнинг ўзлари ҳам буни инкор қилишмайди. Мен уларга таққослаш тариқасида гапириб, бизнинг дон экинлари экилган далаларимизни афсуски, шу дамгача шу далалар тепасидан учиб ўтган қушларгина ўғитлаб юрганлигини айтганимда, улар бизда ҳосилнинг нима учун камлигини тушуниб олишди. Ерга минерал ўғитлар солинган жойларда колхозлар, совхозлар ва бутун-бутун районлар юқори ҳосил олаётганликларини кўрсатувчи мисолларни айтиб бердик.

Бу гапларнинг ҳаммасини мен шунинг учун айтаётирманки, партиямиз Марказий Комитети қишлоқ хўжалигини интенсивлаш ва минерал ўғитларни ишлаб чиқаришни кескин даражада кўпайтириш йўлини тутганлиги жуда тўғри эканлигини Скандинавия мамлакатларига қилган сафаримиз яна бир марта яққол исботлади.

Кези келганда шуни айтиб ўтайки, Данияда бўлган вақтимизда биз бу мамлакат химия саноатига керакли замонавий ускуналарни ҳатто Америка Қўшма Штатларига ҳам етказиб бераётганлигини билиб олдик. Мана шундай ускуналарни бизга етказиб бериш учун заказларимизни қабул қилиш имкониятини англамоқ учун тегишли музокаралар олиб бориш тўғрисида аҳдлашиб қўйдик.

Данияда биз Совет Иттифоқининг заказн билан қурилган рефрижератор кемага «Эртакчи Андерсен» номини бериш маросими тантанасида ҳозир бўлдик. Кемасозлик корхонасида кемасоз ишчилар коллективи билан самимий дўстона учрашув ўтказилди. Ишчилар билан ўтказилган мана шу учрашув ва суҳбатлар вақтида улар Совет Иттифоқи халқларига нисбатан самимий дўстлик кайфиятида эканликларини ҳис қилдик. Уларнинг кўплари биздан совет халқига, совет кемасозларига салом айтиб қўйишни илтимос қилишди, мен ҳам уларнинг бу саломини мамнуният билан сизларга топшираётирман.

Даниядан кейин биз Швецияга бордик. Швеция — индустрияси яхши ривожланган мамлакат. Бу мамлакатда саноатни ривожлантириш учун катта имкониятлар бор. Биз Гетеборгда жуда катта кемасозлик корхонасини бориб кўрдик ҳамда Совет Иттифоқи учун совет ва швед инженерларининг лойиҳаси билан қурилган «Карл Линней» рефрижератор кемасини сувга тушириш тантанали маросимида ҳозир бўлдик. Швеция кемасозлик корхоналарида қурилган кемалар совет балиқ овлаш флоти составида кўп. Совет денгизчилари бу кемаларнинг пишиқ кемалар эканлигига қаноат ҳосил қилганлар. Бу кемалар денгизда юриш учун керакли яхши сифатларга эга ва улардан фойдаланиш ўнгай.

Гетеборгдаги янги кемасозлик корхонасида кемаларни секция-секция қилиб йиғиш ва пайвандлашдан иборат техника жиҳатидан мукаммал усул билан танишдик. Бу кемасозлик корхонасида кемани йиғишни унинг тумшуқ қисмидан бошлайдилар, кема секцияларини бирин-кетин келтирабериб, пайвандлаб қўядилар, гидравлик домкратлардан фойдаланадилар ва образли қилиб айтганда, бамисоли ичига қийма тикилган колбаса каби бутун бир кемани қуруқ докдан сувга тушира берадилар. Бу — диққатга сазовор методдир. Бу метод биз учун янгилик бўлмаса ҳам, лекин шунга қарамай, бизнинг мутахассисларимиз шундай ишлаб чиқариш билан батафсил танишиб чиқишлари ва бу методнинг барча фойдали жиҳатларини бизнинг кемасозлик саноатимизда қўлланишлари керак. Мен буни кемасозлик корхонасида гапирганимда унинг раҳбарлари совет кемасозлари билан тажриба алмашишга ўзларининг тайёр эканликларини билдирдилар.

Швецияда биз металлургия заводини ҳам бориб кўрдик. У ерда бизга эриб турган чўянга кислород пуркаш вақтида айланиб турган конвертерни кўрсатишди. Швеция металлургия саноати соҳасида кўп замонлардан бери тажриба орттириб келган мамлакат тариқасидагина диққатга сазовор бўлиб қолмай, шу билан махсус пўлатлар металлургияси яхши ривожланган мамлакат тариқасида ҳам диққатга сазовордир.

Швециянинг қишлоқ хўжалиги тўғрисида бир-икки оғиз гапириб ўтаман. Унинг қишлоқ хўжалиги юксак даражада маҳсулдор эканлигини айтиб ўтдим. Биз бориб кўрган фермада дон экинларининг ҳосилдорлиги кейинги уч йил ичида ўрта ҳисобда қуйидагича бўлган: гектар бошига кузги буғдойдан 41 центнер, арпадан 39 центнер ҳосил олинган. Шведларнинг чорвачилиги ҳам яхши, лекин улардаги сигирлар сутининг таркибидаги мой Даниядагига қараганда камроқ, тахминан 4—5 процентни ташкил қилади.

Сут чорвачилигига ва озиқ-овқат саноатига керакли ускуналар ишлаб чиқариш соҳасида шведларнинг тажрибаси диққатга сазовордир. Швецияда «Альфа-Лаваль» деган катта концерн бор. Бу концерн сут консерва заводлари учун ва гўшт комбинатлари учун ускуналар тайёрлаб беради.

Бу концернинг алоҳида диққатга сазовор бўлган кейинги ишларидан бири шуки, унинг заводида сутни стерилизация қилиб идишларга қуйиб берадиган аппарат ишлаб чиқарилмоқда. Шу аппаратда сут стерилизация қилинган вақтда сутдаги бактерияларнинг ҳаммаси битта ҳам қолмай ўлади, бу эса сутни уй ичидаги температура шароитида ўттиз кунгача сақлашга имкон беради. Бундай стерилизация қилинган сутнинг сифати, туси ва тами, шунингдек унинг таркибидаги оқсил, мой ва витаминлар асло ўзгармайди. Сутни мана шу усулда стерилизация қилишга ўтиш уни ташишни ва асрашни анча енгиллаштиради. Бу аппарат жуда диққатга сазовордир, чунки сутни холодильникка қўймай уй температураси шароитида сақлаш анча осон ва арзонга тушади. Ташқи савдо ташкилотларимиздан ва мутахассисларимиздан бу ишни ўрганишни, шу аппаратни сотиб олмоқ учун заказлар беришни ва, агар мумкин бўлса, унинг лицензиясини ҳам сотиб олишни илтимос қилдим.

Кези келганда шуни айтиб ўтайки, шу концернинг бош директори жаноб Сталь билан суҳбатлашганимда, у менга концернинг «Хамра» деган экспериментал фермаси борлигини, концерн ишлаб чиқараётган ускуналар ва сигирларни боқиш усуллари шу фермада синаб кўрилаётганлигини айтди.

Визит программаси тигиз бўлганлиги сабабли, афсуски, мен бу фермани ўзим бориб кўра олмадим. Скандинавияга қилган сафарим вақтида менга ҳамроҳ бўлиб юрган СССР қишлоқ хўжалик министрининг биринчи ўринбосари ўрток Сидакдан шу фермани бориб кўришни илтимос қилдим. У менга ферма яхши ҳолатда эканлигини гапириб берди. Бу фермада швед ола-қизил зотли ва сермаҳсул сигирлар боқилмоқда. Ҳар бир сигирдан соғиб олинаётган сутнинг миқдори кейинги ўн йил ичида йилига 5.609 килограммга ва шу сигирлар сутининг таркибидаги мой 4,31 процентга етди. Сигирларни инрқишли полга похол солиб қўймай ва боғлаб қўймай боқиш учун шу фермада ажойиб типдаги оғилхона қурилган.

Концернинг бош директори жаноб Сталь бизга швед ола-қизил зотидан бўлган битта наслдор таначани ва иккита ғунажинни тортиқ қилди. Бу тортиқ учун жаноб Стальга яна бир марта ташаккур изҳор қиламан.

Данияда ва Швецияда бизга тортиқ қилинган танача ва ғунажинлардан мамлакатимиздаги наслдор хўжаликларда фойдаланилади.

Скандинавияга қилган сафаримизнинг охирида Совет Иттифоқининг шимолий қўшниси ва бизга дўст мамлакат бўлган Норвегияга бордик. Норвегия — унчалик катта мамлакат эмас. Унда уч ярим миллиондан сал кўпроқ аҳоли яшайди. Норвегия территориясининг катта қисми тоғлар, ўрмонлар, фиордлардан иборат бўлиб, ундаги ернинг фақат 3 процентигина қишлоқ хўжалигига яроқли ерлардир. Норвегияни асосан денгиз боқади. Норвегиянинг савдо флоти энг катта флотларнинг бири бўлиб, у ерда балиқ овлаш, уни қайта ишлаш ва сақлаш юксак даражада ривожланган.

Норвег халқида бизнинг халқимизга нисбатан дўстлик ҳислари азалдан давом қилиб келмоқда. Данияда ҳам, Швецияда ҳам бўлгани каби, Норвегияда ҳам мамлакатларимиз ўртасидаги алоқаларга доир тарихий ҳужжатларнинг қўшма виставкаси очилди. Бу ҳужжатлар Норвегия билан дўстлик муносабатларимизнинг яхши традицияларини яққол ва лўнда кўрсатиб турибди. Бундан 600 йил муқаддам Норвегия билан Новгород ўртасида тузилган шартномада Норвегиядан келган меҳмонлар Новгородда сидқидиллик билан қабул қилиниши, новгородликлар эса, Норвегияга бемалол бориб савдо-сотиқ қилишлари мумкинлиги уқтириб ўтилган.

Ослода бизни жуда илиқ ва дўстона тарзда кутиб олишди. Ослодан ташқари биз Норвегиянинг катталиги жиҳатидан иккинчи ўринда турган Берген шаҳрини бориб кўрдик. Норвегия тепасидан учиб бораётганимизда қуруқликнинг жуда ичкарисига бир неча ўн километрга ёриб кирган сонсиз-саноқсиз фиордларни завқ билан томоша қилиш мумкин. Норвегия тоғлари ўрмонлар билан қопланган, кўпгина тоғларнинг чўққилари эса абадий эримайдиган қор билан қопланган.

Бергенликлар бир вақтлар Норвегиянинг пойтахти бўлган ва ўзлари яшаб турган бу қадимий шаҳарни яхши кўрадилар. Шаҳардаги катта ёшдаги кишиларнинг деярлик ҳаммаси, ҳатто шаҳарнинг ёш-яланглари ҳам пешвоз чиқиб бизни кутиб олишди. бизни қизғин табриклашди. Бергенда биз акварнумни бориб кўрдик. Денгиз бойликларини ўрганиш соҳасида аквариумда катта иш олиб борилмоқда. Бергендаги балиқ бозорини ҳам бориб кўрдик: бу ерда денгиздан тутиб олинган балиқлар денгиз бўйининг ўзида сотилаберади. Янги мактаб қурилишида ишлаётган ишчилар билан ўтказилган учрашув ва суҳбат мароқли бўлди. Бергеннинг ўзида биз гитлерчи босқинчиларга қарши олиб борилган жангларда ҳалок бўлган жангчиларнинг қабрларига гулчамбарлар қўйдик. Бергенни бориб кўриш бизда жуда яхши таассурот қолдирди.

Норвегияда биз асосан минерал ўғитлар ишлаб чиқарадиган катта химия комбинатини ҳам бориб кўрдик. Бу комбинат Норвегиядаги энг катта саноат корхонасидир. Совет Иттифоқи Кола ярим оролидан қазиб олинаётган аппатитларни шу комбинатга етказиб бермоқда. Норвеглар совет апатитларининг сифатига юксак баҳо бермоқдалар.

Бу комбинатда минерал ўғитлардан ташқари магний ишлаб чиқарилади. Магний машинасозликнинг бир қанча тармоқларида, автомобильсозликда истеъмол қилинади. Норвегия бу металлни ишлаб чиқаришда капиталистик дунёда иккинчи ўринда турган мамлакат бўлиб, жаҳондаги кўп мамлакатларни шу металл билан таъминламоқда.

Норвеглар жуда катта куч ва зўр ғайрат сарфлаганлари туфайлигина ўз мамлакатларининг ишлаб чиқарувчи кучларини ривожлантиришга муваффақ бўлдилар.

Скандинавия матбуоти бизнинг Скандинавия мамлакатларида дўстона кутиб олинганлигимизни неча марталаб қайд қилиб ўтди, Скандинавияга қилинган сафар Совет Иттифоқи ташқи сиёсатининг муваффақияти эканлигини, шимолий мамлакатларнинг халқларида совет халқига бўлган ҳурматни кўрсатувчи яна бир далил эканлигини қайта-қайта таъкидлади. Бу ҳақда бошқа кўпгина мамлакатларнинг газеталари ҳам ёзиб ўтди.

Матбуотдан сизларга маълумки, Дания, Швеция ва Норвегия ҳукуматлари билан бизнинг ўртамизда жуда кўп масалалар устида музокаралар олиб борилди. Ошкора тусда олиб борилган бу музокаралар ва суҳбатлар ишчанлик вазиятида ўтди. Мазкур мамлакатларнинг ҳукуматлари тинч-тотув яшаш принципини турли социал тузумдаги давлатлар ўртасидаги муносабатлар асосланиши лозим бўлган реал негиз деб эътироф қилаётганларини боя айтиб ўтдим.

Швеция бетарафлик сиёсатини ўтказиб келмоқда. Дания ва Норвегия Шимолий Атлантик блокининг аъзосидир. Табиийдирки, Норвегия ва Даниянинг раҳбар арбоблари билан қилган суҳбатларимизда биз НАТОга нисбатан ўз муносабатимизни очиқ айтдик, бу блокда қатнашиш Дания ва Норвегия халқлари устига катта оғирлик солаётганлигини кўрсатиб ўтдик. Бетарафлик сиёсати шу мамлакатлар халқларининг хавфсизлигини таъминлайдиган энг мустаҳкам гарантия бўлур эди, деб очиқ айтдик.

Музокаралар вақтида биз Европа хавфсизлиги масалаларига доир, шу жумладан Германия сулҳ шартномасини тузиш масаласига ҳам доир ўз позициямизни баён қилиб бердик. Германия сулҳ шартномаси имзоланмагунча қуролсизланиш проблемаси ҳал қилинади, деб халқаро иқлимда тузукроқ ўзгариш бўлади, деб умид қилиш қийин, чунки Европа марказида жуда кўп қўшинлар ва қурол-яроғлар тўпланиб турибди, Ғарбий Германия реваншчилари эса, НАТОда тағин ҳам кўпроқ таъсир ўтказишга ҳаракат қилмоқдалар ва ядро қуроли калитини олишга интилмоқдалар, дедик.

Скандинавия мамлакатлари ҳукуматларининг раҳбарларига шуни айтиб ўтдикки, агар аҳволга реал назар билан қараладиган бўлса, иккита герман давлати мавжудлигини эътироф қилмоқ керак ва Ғарбий Берлин масаласини уни демилитаризация қилинган эркин шаҳарга айлантириш йўли билан шу асосда ҳал қилмоқ керак.

Суҳбатлар вақтида жаҳоннинг бошқа районларидаги аҳвол тўғрисида фикрлашиб олдик. Америка ҳарбийларининг иғвогарлик қилиб Кубанинг осмон чегарасини бузаётганлигини қатъиян қоралаётганлигимизни яна бир марта айтдик, Куба қаҳрамон халқининг ўз мамлакатининг суверенитети учун, империалистлар томонидан революция ғалабаларига қилинаётган ҳамлаларга қарши олиб борадиган адолатли курашини тўла равишда қувватлаётганлигимизни билдирдик. Миллий мустақиллик, озодлик, тинчлик ва демократия учун курашаётган Жанубий Вьетнам, Лаос, Конго, Жанубий Корея ва бошқа ҳамма мамлакатларнинг халқларини Совет Иттифоқи тўла равишда қувватлаётганлигини айтдик.

Биз бошқа бир қанча халқаро масалаларни ҳам муҳокама қилдик. Бу музокараларнинг натижалари қўшма ахборотларда ўз ифодасини топди.

Скандинавия мамлакатларининг ҳукуматлари ва жамоатчилиги бизнинг Данияга, Швецияга ва Норвегияга қилган визитимизга Совет Иттифоқи билан Скандинавия мамлакатлари ўртасида вужудга келган яхши муносабатларни мустаҳкамлашга ёрдам берувчи тинчлик ва дўстлик миссияси деб ҳаққоний баҳо бермоқдалар. Шунингдек улар бу визит бутун халқаро вазиятга шарофатли таъсир ўтказади деган фикрни ҳам айтишди.

Биз бўлган жойларнинг ҳаммасида — парламентларда, шаҳарларнинг муниципалитетларида, корхоналарда ва фермаларда, — ҳамма жойда биз Совет Иттифоқининг тинчликсевар ташқи сиёсати умуман тинчлик ишига шарофатли таъсир ўтказаётганлиги эътироф қилинганлигини эшитдик. Буни эшитиб қувонганимизни яшириб ўтирмайман.

Бундай баҳо берилганлиги бизда ҳақли равишда фахрланиш ҳисларини туғдиради, чунки тинчлик ва халқлар ўртасида дўстликнинг ленинча принципларига амал қилаётган бизнинг мамлакатимиз мана шундай сиёсатнинг байроқдори бўлиб турибди.

Шу нарса эсимдаки, бундан беш йилча муқаддам АҚШнинг собиқ вице-президенти Никсон сингари баъзи сиёсий арбоблар «тинч-тотув яшаш» деган сўзлар тилга олинганида ҳайрон бўлиб: «Бу нима деганингиз?» деб савол беришар эди. Эндиликда энг ашаддий реакционерлардан бошқа ҳамма бу сўзларни талаффуз қилишни ўрганибгина қолмасдан, шу билан бирга, тинч-тотув яшаш принципи турли социал тузумдаги давлатлар ўртасидаги муносабатлар асосланиши лозим бўлган ва асосланаётган реал негиз бўлиб қолганлигини ҳам эътироф қилишга мажбур бўлиб қолдилар.

Табиийдирки, Совет Иттифоқининг, барча социалистик мамлакатларнинг кучи ва қудрати ўсганлиги натижасидагина тинч-тотув яшаш принципи эътироф қилинадиган бўлиб қолди. Совет Иттифоқи ташқи сиёсатининг таъсири анча ўсганлигини, мамлакатимизнинг халқаро обрўйи ўсганлигини Скандинавияга қилган сафаримиз вақтида ўз кўзимиз билан кўриб ҳамда мамлакатимиз ташқи сиёсатининг КПСС XX ва XXII съездларида ва Совет Иттифоқи Коммунистик Партиясининг программасида белгилаб берилган ленинча йўли тўғри йўл эканлигини тасдиқловчи янги далилларни кўриб хурсанд бўлдик.

Бирлашган Араб Республикасидан қайтиб келганимдан кейин телевидение орқали сўзлаган нутқимда Совет Иттифоқининг тинчликсевар ташқи сиёсати, ўз миллий мустақиллигини мустаҳкамлаш, озодлик ва тинчлик учун курашаётган халқларни Совет Иттифоқи қувватлаётганлиги нақадар юксак даражада қадрланаётганлигини айтиб ўтган эдим. Яқин Шарқда бўлгани каби Европанинг шимолида ҳам Совет Иттифоқининг кўпгина яхши дўстлари бор.

Шу пайтдан фойдаланиб, Дания, Швеция ва Норвегия ҳукуматларига бизни ўз мамлакатларини бориб кўришга таклиф қилганликлари ва сафаримиз вақтида бизни дўстона кутиб олганликлари учун яна бир марта ташаккур айтишни, шу мамлакатларнинг халқларига, Совет Иттифоқига нисбатан ўзининг яхши ҳис-туйғуларини изҳор қилган кишиларнинг ҳаммасига ташаккур айтишни истайман. Скандинавияга қилган сафаримиз кунларида бизга Совет Иттифоқига нисбатан дўстлик ва ҳурмат ҳислари билан тўла илиқ хатлар ва телеграммалар юборган барча данлар, шведлар ва норвегларга, визит кунларида бизни қабул қилган кишиларга, бизнинг мамлакатимиз билан дўстлик жамиятларининг арбобларига Москва ерида туриб яна бир марта ташаккур айтишни истайман. Дания, Швеция ва Норвегия халқларига тинчлик ва равнақ тилаймиз.

Скандинавия мамлакатларига борган вақтимизда биз коллективлардан, айрим совет гражданларидан ва чет эллардаги дўстларимиздан жуда кўп телеграммалар олдик, улар бизнинг сафаримизга муваффақият тилаганликларини изҳор қилдилар. Совет Иттифоқидаги барча ўртоқларга ва чет мамлакатлардаги барча дўстларимизга шу яхши истаклари учун қизғин ташаккур айтишни истайман.

Илтифотингиз учун раҳмат!

ҲАЁТ ЧАШМАСИДАН БАҲРАМАНД БЎЛИБ...

(ҲАВАСКОР ШОИРЛАРНИНГ ШЕЪРЛАРИГА ОБЗОР)

□ □ □

Ҳар гал шеърият ҳақида фикр юритганда шоира Зулфиянинг қуйидаги мисралари ёдга тушиб кетади.

Сен эрмак эмассан, сен нон,
сен ором,
Орзу покиза.
Сен ҳаёт! Ҳаётни куйла сен мудом,
Эй, мушоира!

Ҳа, чиндан ҳам мушоира — шоирлар анжумани, шеър оқшомлари инсонларга нондай азиз, нондай зарурдир. Яхши шеър кишига ором бағишлайди, юракларда ажойиб ҳис-туйғулар уйғотади, одамларни буюк идеалларга етиш йўлида улкан кўмакчи ва восита бўлиб хизмат қилади.

Маълумки, бизнинг кунларда «Мушоира» сўзи тор маънодан кенг маънога кўчган. Илгари икки шоирнинг айтишувини «мушоира» дейилган бўлса, ҳозир шоирларнинг халқ олдидаги ҳисоботи, мусобақаси мушоира бўлиб қолди. Бу мушоираларга хоҳ радио, хоҳ телевидение, хоҳ матбуот йўли билан бўлсин каттадан-кичик шоирлар қатнашмоқдалар. Шу жиҳатдан қараганда «Тошкент ҳақиқати» газетасини ҳам мушоира ўчоқларидан бири десак бўлади. Газета саҳифаларида кўплаб шеърлар босилиб туради. Редакцияга ҳар куни республика ва областнинг ҳамма томонидан, Ватанимизнинг узоқ чегараларидаги сергак соқчи-солдатлардан ўнлаб шеърлар оқиб келади.

Мана қўлимизда бир даста шеър. Улар шеърият майдонига энди қадам босаётган шоирларнинг ижодларидан айрим намуналардир. Ҳаваскорларнинг касб-корлари, яшаётган муҳитлари, ички дунё ҳархил бўлганидек, ёзган шеърлари, танлаган темалари ҳам анча ранг-барангдир. Масалан, Тошкент алоқа техникумининг студенти **Абдулҳай Носиров** «Умрим баҳор» шеърида:

Йўқ, ҳаётим бўлмас тинч, равон,
Сокинликни истамас кўнглим.
Йўлларимда учраса бўрон
«Ором ол!» деб қистамас кўнглим —
деса.

Оққўрғонлик **Зоҳид Абдураҳмонов** оқшом гўзаллигини:

Ой нуридан ярқираб-шошиб,
Анҳор суви оқар қуйига.
Қани, келинг даврага дўстлар,
Дилрабо шу оқшом тўйига, —
дея тараннум этади.

Шунингдек, ҳаваскорлардан **Ориф Одилхоновнинг** (Сўқоқ) «Сўқоқда баҳор», «Чашма бўйида», **Ш. Ҳамдамовнинг** (Тошкент) «Уч улуғ сўз» шеърларида, **М. Иброҳимов** ва **Ғ. Маҳмудовнинг** тўртлик ҳамда саккизликларида, **А. Шеровнинг** (солдат) миниатюраларида ҳам юқоридагидек ўқимишли мисраларни учратамиз.

Лекин келаётган шеърлар орасида кўпгина шундай шеърлар ҳам борки, улар ўрта даражадан юқорига кўтарила олмаган. Тўғри, бу шеърларда қофия, ҳижолар ўз ўрнида. Фикрда ҳам ҳечқандай хато йўқ. Умуман, шеър форма томонидан бир қатор мукаммал. Бироқ, шу билан бирга бу шеърларда теран фикрлар, бадиий приёмлар, кишининг юрагида туғён кўзғатувчи мисралар кўринмайди. **Ш. Лутфуллаевaнинг** (Тошкент) «Биринчи май», **Р. Қулиевнинг** «Байроқ ёнида, **И. Тошпўлатовнинг** «Инсон умри ҳам», **А. Исмоиловнинг** «Боғбон қизга», **Қ. Хошимовнинг** «Севгилимга», **С. Шоюнусованинг** «Баҳор байрами — Май», **О. Ниёзовнинг** «Республикам», **С. Тўлагановнинг** «Она», **Р. Аҳматовнинг** «Доҳий шаънига», **А. Туркистонийнинг** «Қурбон бўлай», **О. Шорасуловнинг** «Раҳмат сенга партиям», **З. Нурматовнинг** «Бир нуқта», **З. Амруллаевнинг** (Бухоро) «Йўллар», **Р. Исоқовнинг** (Олмалиқ) «Бер», «Бўлурму?», **Ж. Каримқуловнинг** (Бўстонлиқ) «Ленинга атаб...», **М. Телеухоновнинг** (Оққўрғон) «Ойдин кечалар, **Б. Сувоновнинг** (Бекобод) «Тонг зафарлар даракчиси» шеърлари ана шундай ўртамиёна шеърлар жумласига киради.

Яна шу нарса кишини ранжитадики, баъзи бошловчи шоирларимиз бошқа шоирларга кўр-кўрона тақлид қиладилар, баъзан ўша шоирдаги образни ўз шеърларига айнан бўлмаса-да, бироз ўзгартириб оладилар.

Бирор газета ёки журналда шеър босилиб чиқса уни ишчи ҳам, деҳқон ҳам, студент ҳам, қирдаги чўпон ҳам ўқийди. Шоир ана шу одамларнинг барчасига баббаравар маъқул бўладиган шеър ёзмоғи керак. Лекин баъзи ҳаваскорлар «шоир учун шеър техникасини билиш кифоя» деб ҳисоблашади. Мисол учун **Т. Жўраевнинг** (Тошкент) «Ўзбекистоним» шеърини олиб кўра,лик. Шеърда шундай гаплар бор:

Менинг шаҳрим Ўзбекистондир (?)
Гўзал юртим боғу-бўстондир.
. . . .
Шаҳарлар ичра Ўзбекистон (?)
Гўзаллиги тилларда достон.

Наҳотки, шоир Ўзбекистон республика эканлигини билмаса. Шунга ўхшаш бир қатор ҳаваскор шоирларимиз борки, улар ҳали шеърият техникасини эгаллаб олмасдан туриб, «шеър» ёзишга киришадилар.

Тошкентлик **З. Раимжоновнинг** «Гўзал қизга», **М. Ёдгоровнинг** «Баҳор», «Нўноқ», **М. Туроповнинг** «Баҳор байрами», «Баҳор оқшомлари», ўртачирчиқлик **Н. Азмиддиновнинг** «Таомнинг лаззати меҳнат», «Жондан азиз она-Ватан», оҳангаронлик **А. Мўминовнинг** «Тракторчи Ражаб», «Чайқовчи», оққўрғонлик **Х. Саидаҳмедовнинг** «Кўклам келди», Асқарбек **Умировнинг** «Ёмғир», совет армияси сафида хизмат қилаётган **С. Воҳидовнинг** «Муҳаббат шундай куч-ки...» **А. Назировнинг** «Ғайрининг», «Жонона» шеърлари ҳам оддий хабарга ўхшаб қолган. Бу ўртоқларга маслаҳат шуки, улар энг аввал шеъриятнинг қонун-қоидаларини пухта ўрганиб олмоқлари зарур. Акс ҳолда ёзганлари қуруқ сафсатадан иборат бўлиб қолаберади.

Маълумки, шеър ёзиш жуда инжиқ иш. Шеър ёзиш ҳурматли адибимиз Ойбек таъкидлаганидек тошда гул ўстиришдек машаққатли иш. Шоир бўлишни истаган одам бу ишга ўз вужудини, борлиғини, умрини бағишламоғи керак. Шеърият шундай бир чўққики, уни забт этмоқ учун қанча-қанча довонларни, қанча-қанча пиллапояларни, қанча-қанча довонларни ошиб ўтмоқ даркор. Яъни, узлуксиз ўқиб-ўрганиш, ҳаётнинг ич-ичига кириш, одамлар орасида бўлиш шарт. Ҳар бир шеър, ҳар бир мисра ва ҳар бир сўз устида бош қотирган, тонгларни тонгларга улаб ишлаган шоиргина умри узоқ шеър ёзаолади. Боғбон ҳам ўз ниҳолларини меҳр-муҳаббат билан парвариш қилгандан кейингина улардан тотли ва бўлиқ ҳосил олади. Шоирлик ҳам боғбондек гап. Уни меҳнат, ҳа, фақат меҳнатгина чинакам сафга қўшади.

Хайриддин САЛОҲ.